

428
1
JUS

standardizacija

bilten jugoslovenskog zavoda za standardizaciju — beograd

9

novi zakon o standardizaciji

izdavač
Jugoslovenskog
zavoda za
standardizaciju

Beograd, Bulevar vojvode Mišića 17.

standardizacija

bilten jugoslovenskog zavoda
za standardizaciju — beograd

septembar

1973.

strana 229—274

IZDAVAČ

Jugoslovenski zavod za standardizaciju,
Cara Uroša 54
Beograd
Telefon 634-322
P. F. 933

ODGOVORNI UREDNIK

Milan KRAJNOVIĆ, dipl. ecc.

REDAKCIONI ODBOR

Slavoljub Đorđević, Đuka LISICA,
Mara MATIĆ, Srboljub STOJKOVIĆ,
Branislav TEŠIĆ, Olga VELJANOVIĆ

UREDNIK ZA ŠTAMPU

Marija KRISTARIĆ

TEHNIČKI UREDNIK

Dragutin MILOŠEVIĆ

PRODAVNICA JUGOSLOVENSKOG ZAVODA ZA STANDARDIZACIJU

Kneza Miloša 16, Beograd

Cena pojedinom primerku din. 12. —
Godišnja pretplata din. 120. — Pretplatu
slati neposredno na adresu prodavnice Jugo-
slovenskog zavoda za standardizaciju, Beo-
grad, ul. Kneza Miloša br. 16, pošt fah
br. 933 ili na evidentni račun 60805-845-614

ŠTAMPA:

Beogradski izdavačko-grafički zavod
Beograd, Bulevar vojvode Mišića 17.

Aktom Republičkog sekretarijata za kulturu SRS
br. 413—55/73—02 od 1. I. 1973. godine ovo
zdanje je oslobođeno poreza na promet proizvoda.

novi Zakon o standardizaciji — rezultati ankete
Jugoslovenskog zavoda za standardizaciju (Đuka
Lisica, dipl. ing.) 231

zasedanje tehničkog komiteta za čvrsta mineral-
na goriva Međunarodne organizacije za standar-
dizaciju ISO/TC 27, odnosno potkomiteta ISO/
TC 27/SC 2 — mrki ugalj i lignit 244

predlozi standarda za javnu diskusiju:

JUS G.C6.620 — Cevi od polietilena visoke gu-
stoće. Mere i tolerancije 247

JUS G.C6.685 — Cevovodi od polietilena za
vodovode. Cevi i spojni ele-
menti 251

anotacije predloga standarda za javnu diskusiju
iz oblasti:

— čelika za vijke, navrtke i zakovice 256

— čeličnog lima 256

— čelika za poboljšanje i cementaciju 256

— cevi i spojki od plastičnih masa 256

— alata 257

— alata od tvrdog metala za izvlačenje žice i
cevi 257

— cevni priključaka 258

— iz oblasti industrijskih dizalica 258

— čeličnih posuda za tečne plinove 259

ispravke, izmene i dopune 259

objavljeni jugoslovenski standardi 261

međunarodna standardizacija

— informacije ISO 267

pregled primljenih važnijih inostranih standarda 269

standardizacija

bilten jugoslovenskog zavoda za standardizaciju — beograd

septembar

1973.

strana 229—274

pozivamo sve naše čitaoce, saradnike iz oblasti standardizacije, stručnjake svih grana privrede na saradnju u našem biltenu »standardizacija« dopise, članke, pitanja, mišljenja i predloge slati na adresu izdavača.

Redakcija

Godišnja pretpisna din. 120 — Pretpisati slati neposredno na adresu uredništva Jugoslovenskog zavoda za standardizaciju, Beograd, ul. Kneza Miloša br. 16, pošt. adresa 883 ili na evidenciji taban 60802-842-614

ŠTAMPA: Beogradsko izdavačko-grafičko zavod, Beograd, Bulvar vojvode Miloša 17

Aktion Republikanischer Verleger in Jugoslavien, Beograd, ul. Kneza Miloša br. 16, pošt. adresa 883 ili na evidenciji taban 60802-842-614

novi zakon o standardizaciji

rezultati ankete jugoslovenskog zavoda za standardizaciju

Đuka Lisica, dipl. ing.

U okviru priprema na izradi novog Zakona o standardizaciji, Jugoslovenski zavod za standardizaciju je sproveo anketu sa ciljem da prikupi mišljenja zainteresovanih radnih i društvenih organizacija i pojedinih stručnjaka po pitanjima vezanim za predmet i opseg novog Zakona o standardizaciji. Odgovore na pitanja u anketi su, do 1. jula, poslali: 1. ELEKTROKONTAKT, poduzeće za proizvodnju elektroinstalacionog materijala i regulacionih sklopki—, Zagreb; 2. GOSPODARSKA ZBORNICA SRS, Ljubljana; 3. ISKRA, zavod za avtomatizaciju, Ljubljana; 4. TOVARNA KERAMIČKIH IZDELEK, Hrastnik; 5. UNIMATIK, poslovno udruženje za automatizaciju Beograd; 6. TOVARNA AVTOMOBILOV IN MOTORJEV, Maribor; 7. Poduzeće LUKA, Rijeka; 8. Institut R. KONČAR, poduzeće R. KONČAR, Zagreb; 9. N. Marinović, dipl. ing., sekretar tehničkog odbora JEK-a za eksploziona zaštićene električne uređaje; 10. Marijan Dobričević, sekretar tehničkog odbora 16 JEK-a za označavanje stezaljki i drugi znaci za raspoznavanje; 11. ISKRA-COMMERCE, Ljubljana; 12. Šebelja Josip, dipl. ing., poduzeće »Luka«; 13. ELMA, tovarna elektromaterijala, Ljubljana, Črnuče; 14. ENERGOINVEST, Sarajevo; 15. MARIBORSKA LIVARNA, Maribor; 16. FAP, Fabrika automobila, Priboj; 17. PRVOMAJSKA, tvornica alatnih strojeva, Zagreb; 18. Tovarna gospodarske opreme GORENJE, Velenje; 19. Beno Ižanc, dipl. ing., sekretar odbora 48 JEK-a, za elektromehaničke sastavne delove; 20. D. Penčić, dipl. ing. KABLOVI, Svetozarevo; 21. Mag. nauke Pavle Jegodič, dipl. ing., UNIVERZA, Ljubljana; 22. TOVARNA MOTORNJIH VOZILA TOMOS, Koper; 23. Strojna tovarna TRBOVLJE, Trbovlje; 24. ĐURO ĐAKOVIĆ, Slavonski Brod; 25. Institut za sigurnost, Zagreb; 26. Željezara ZENICA, Zenica; 27. Tvornica parnih kotlova, Zagreb; 28. JUGOALAT, fabrika alata i pribora za mašine, Novi Sad; 29. SIKO, poslovno udruženje preduzeća saponsko-kozmetičke industrije i proizvođača eteričnih ulja Jugoslavije, Beograd; 30. ELEKTRONSKA INDUSTRIJA, NIŠ; 31. UDRUŽENA METALNA INDUSTRIJA, Sarajevo; 32. ZAJEDNICA INSTITUTA I ZAVODA ZAŠTITE NA RADU, Niš; 33. M.K. ŽELJEZARA, Sisak; 34. ZAVOD ZA VARENJE, Ljubljana; 35. REPUBLIŠKI SEKRETARIJAT ZA GOSPODARSTVO? REPUBLIŠKI TRŽNI INŠPEKTORAT, Ljubljana;

Mišljenja smo da odgovori na pitanja u anketi, navedenih organizacija, tela i stručnjaka predstavljaju koristan materijal za izradu novog Zakona o standardizaciji i da se moraju uvažiti oni stavovi za koje se zalaže većina. Stoga se u ovom prikazu daju sređeni podaci sadržani u odgovorima na anketu da bi bili dostupni širokom krugu zainteresovanih.

U rezultatima ankete navodimo veći deo odgovora koji su karakteristični, a izostavljene su uglavnom oni koji su u stavovima slični sa citiranim odgovorima.

anketna pitanja i odgovori

I opšti deo

1.1 Koji su po vašem mišljenju osnovni nedostaci sadašnjeg Zakona o standardima, («Službeni list» FNRJ br. 16 od 16. 4. 1960. god.) koje bi novi Zakon trebalo da otkloni?

(Odgovore svrstati po prioritetu, što znači: staviti »1« u kvadratić uz odgovor koji je po značaju najvažniji, »2« uz odgovor koji je drugi po značaju, itd.)

— Novi Zakon mora jasno i u celini definisati celokupni sistem organizacije rada na standardizaciji, kontroli, ispitivanjima i svim ostalim potrebnim aktivnostima kojima bi se osigurao kvalitet proizvoda i usluga u našoj zemlji, kao i bezbednost, zdravlje i zaštita života. Ovo podrazumeva jasno definisanje i jednog organa za koordinaciju i objedinjavanje ovih aktivnosti, koji bi u ovom pogledu imao odgovornost za ukupno stanje u zemlji.

Poredak ovog pitanja, po značaju, u odgovorima:*

111121111116114111111111118121111111

Zbir: 52—1. mesto

Uz odgovor je stiglo i nekoliko objašnjenja i komentara koji se odnose na ovo pitanje.

— »Novi Zakon morao bi jasno definisati jedan organ za koordinaciju koji bi u celini snosio odgovornost za zadovoljavanje kvalitetnih uslova. Morao bi precizirati predmete koji bi se trebali standardizirati sa ciljem interesa potrošača a na bazi međunarodnih preporuka, tehničke spremnosti proizvođača i ekonomske opravdanosti. Novi Zakon isto tako bi trebao jasno i jedinstveno stvoriti kontrolne organe, koji bi bili ovlašćeni za izdavanje potvrde o kvalitetu prema JUS, za izdavanje znaka kvaliteta (npr. »zadovoljava JUS«, »delimično zadovoljava JUS«, »dozvoljen za tržište«, »zabranjen za tržište«), »sve pod uslovom higijenske ispravnosti«.

— »... Moramo sigurno imati neki organ koji tu tehničku regulativu organizuje i sprovodi preko svih zainteresovanih (proizvodnja, trgovina, potrošnja itd.) i istovremeno odgovara za tu oblast u cjelini«.

— »Potrebno je da novi Zakon definiše cjelokupnu proceduru počevši od proizvodnje pa do održavanja...«

Novi zakon mora potpunije, ili na podesniji način definisati:

— Predmete i ciljeve standardizacije

Poredak ovog pitanja, po značaju, u odgovorima:

1218221312222112321251218141152285

Zbir: 89 — 2. mesto

— Postupak izrade, objavljivanja i primene jugoslovenskih standarda.

Poredak ovog pitanja, po značaju, u odgovorima:

66433321146745331516124333147332115

Zbir: 117 — 3. mesto

Uz odgovor je stiglo i nekoliko objašnjenja i komentara koji se odnose na ovo pitanje.

— »Osnovni zadatak standardizacije je osigurati što dinamičnije donošenje novih standarda i u saglasnosti sa međunarodnom suradnjom, a zatim osigurati odgovarajuću kontrolu provođenja i poštivanja postojećih standarda«.

— »Trebalo bi riješiti pitanje primjene standarda, kao i pitanje nadležnosti pojedinih zavoda u odnosu na standard i komisije radnih organizacija (HTZ)«.

— »Za izdavanje jugoslovenskih standarda moramo dobro poznavati odgovarajuće strane propise iz tog područja. Naš novi standard više će biti kombinacija stranih (DIN, GOST, ČSN) nego naših iskustava. Naša iskustva mogu biti više sekundarnog značaja, u većini slučajeva, u usporedbi sa stranim standardima istog područja«.

— Saradnju sa međunarodnim organizacijama za standardizaciju.

Poredak ovog pitanja, po značaju, u odgovorima:

31165462144435132417283445124774852

Zbir: 133—4. mesto

— Stvaranje i nadležnost ovlašćenih kontrolnih stanica i laboratorija za ispitivanje potvrde o kvalitetu, znaka kvaliteta i sl.

Poredak ovog pitanja, po značaju, u odgovorima:

33351546223667481764176288163887117

Zbir: 160—5. mesto

Uz odgovor je stiglo i nekoliko objašnjenja i komentara koji se odnose na ovo pitanje.

— »... U vezi sa tim, od velike važnosti je postavljanje mreže ispitnih stanica sa jedinstvenim cenovnikom usluga, odobrenih od Zavoda za standardizaciju. Naša tvornica je naročito zainteresovana za rešenje problema u vezi znaka E«.

— »JZS mora da brine o pridržavanju standarda, a to predlažemo da se izvede tako što će u Zavodu postojati tehnička služba za ispitivanje kvaliteta, koja će izvestan deo poslova delegirati onim institucijama za koje se uveri da mogu to da rade. Tako bi se imao integralni karakter tipskih ispitivanja i atestiranja«.

— »... Umjesto stvaranja novih kontrolnih stanica o kvaliteti i sl., treba definirati zahtjeve, koje moraju ispuniti postojeći«.

— »Ovo pitanje naj obsega poseban zakon«.

— Postupak izrade, objavljivanja i primene ostalih dokumenata tehničke regulative.

Poredak ovog pitanja, po značaju, u odgovorima:

62146685166153175614765878153484577

Zbir: 169 — 6. mesto

— Standardizaciju u preduzećima

Poredak ovog pitanja, po značaju, u odgovorima:

45886873185324661878147555584543114

Zbir: 170 — 7. mesto.

Uz odgovor je stiglo i nekoliko objašnjenja i komentara koji se odnose na ovo pitanje.

— »Prema dosadašnjem Zakonu nije jasno definisano što je delokrug rada standardizacije u preduzeću. Poseban tretman dati org. udruženog rada. Jasnije

* U nekim anketnim listovima na ova pitanja nije bio dat nikakav odgovor. Radi kompletiranja, pri izračunavanju, u ovom i u svim drugim pitanjima tamo gde nije bilo odgovora, stavili smo brojeve koji dato pitanje svrstavaju na poslednje mesto po značenju. Ovi brojevi su podvučeni.

definisati način kontrole primene standarda — opšte stavove, a zatim jedinstvene postupke i kriterijume za sve radne organizacije».

- »Novi Zakon treba jasno da odredi ulogu i mjesto standardizacije u osnovnoj organizaciji udruženog rada«.
- »Interni standardi su stvar OUR-a, te Zakon treba postaviti samo principe«.
»Standardizacija u preduzećima je internog karaktera, ali se mora pridržavati osnovnih principa JUS, koji mora kao centrala voditi saradnju i sa međunarodnim organizacijama za standardizaciju...«.
- »Standardizacija u poduzećima može biti sa centralnom standardizacijom povezana samo suradnjom, a ne Zakonom. Ako nema suradnje nikakav paragraf neće unaprediti standardizaciju«.
- Službu kontrole za obezbeđivanje pridržavanja i primene dokumenata tehničke regulative.

Poredak ovog pitanja, po značaju, u odgovorima:

81157857188188158385837523276686622

Zbir: 179 — 8. mesto.

Komentari uz odgovor:

Ovo pitanje »naj opsega poseban zakon«.

Komentari i objašnjenja uz odgovore koji su zajednički za sva pitanja grupe I.1.

- »Sva pitanja smatramo važnim, jer su međusobno uslovljena i predstavljaju celinu iz oblasti standardizacije«.
- »Smatramo da nabrojana pitanja mogu biti po svojoj suštini i redosledu srž aktivnosti svih nosilaca standardizacije u zemlji i kao takva biti osnov novog Zakona o standardizaciji«.
- »Dati je treba pravo mesto in dovolj povdarka organom, ki se ukvarjajo s standardizacijom in to na vseh nivojih, ne pa da je zlasti v mnogih podjetjih standardizacija tretirana kot »Nujno zlo«. Doseči je treba, da bo sodelovanje v raznih komisijah pri standardizaciji čast in priznanje, ne pa neke vrste aktivizma, včasih celo v slabem pomenu besede«.
- »V novem Zakonu je treba obravnavati kompleksno samo tehnično regulativno-standardizaciju na vsek nivojih od temeljne organizacije združenega dela, pa do zveznega zavoda in mednarodnim organizacij za standardizaciju«.
- »Organizaciju rada, ispitivanja proizvoda i usluga vrši Zavod za standardizaciju uz saradnju sa ovlašćenim stručnim ustanovama«.
- »Pitanja: Stvaranja i nadležnosti ovlašćenih kontrolnih stanica i laboratorija za ispitivanja i izdavanja potvrde o kvalitetu, znaka kvaliteta i sl. kao i Službe kontrole za obezbeđivanje pridržavanja i primene dokumenata tehničke regulative, smatramo da bi, barem u odnosu na zaštitu na radu i zaštitu od požara, bila stvar legislative SR i SAP. Ostala pitanja su bitna za jedinstvo sastava, pa mu dajemo prioritet«.
- »Neobaveznost standardov, nekontroliranost izvajanja predpisov standardov onemoguća doseganje svrhe standardov«.
- »Trebalo bi urediti ispitivanja po standardima i kontrolu kvaliteta«.

II ciljevi, predmeti i aspekti standardizacije

2.1 Kojim bi ciljevima standardizacije novi Zakon, više nego sadašnji Zakon, trebalo da posveti posebnu pažnju? (Odgovore svrstati po prioritetu).

- Bezbednosti, zdravlju i zaštiti života.

Poredak ovog pitanja, po značaju, u odgovorima:

51135221122153141331222321623511131

Zbir: 82 — 1. mesto

Uz odgovor je stiglo i nekoliko objašnjenja i komentara koji se odnose na ovo pitanje. Bitnija primedba je da bi »Formulaciju trebalo preformulirati tako da određenije izražava područja zaštite, odnosno sigurnosti na radu, od požara, u saobraćaju, čovjekove okoline i sl.«

- .. Usklađivanju razvoja domaće industrije sa razvojem u svetu, koristeći međunarodnu saradnju na standardizaciji.

Poredak ovoga pitanja, po značaju, u odgovorima:

12217417446511162661412137116131641

Zbir: 110 — 2. mesto.

Uz odgovor je stiglo i nekoliko objašnjenja i komentara koji se odnose na ovo pitanje.

- »Naše gospodarstvo oz. mnogo podjetja vse bolj zaostajo za sorodnimi podjetji v svetu. Ob tem pa se ne drže niti tistih standardov, ki so že dani, čeprav je še teh premalo. Zato je treba tudi s standardi pripomoči k enakovrednejšemu vključivanju v svetovno gospodarstvo«.
- »Ograničeno jugoslovensko tržište nužno nameće potrebu njegovog proširenja izlaskom na svjetsko, gdje su jedino priznati međunarodni standardi. Ovo nameće potrebu potpune usklađenosti jugoslovenskih s međunarodnim standardima«.
- »Ako damo prioritet usklađivanju domaće industrije sa razvojem u svetu, imamo rešena praktično i ostala pitanja kao što su bezbednost, zaštita potrošača i uklanjanje prepreka za trgovinu i međunarodnu podelu«.

- Opštoj ekonomičnosti

Poredak ovoga pitanja, po značaju, u odgovorima:

13313151723166624125751144113626253

Zbir: 114 — 3. mesto.

Uz odgovor je stigao komentar:

- »Opća ekonomičnost trebalo bi da ima prioritet jer je to faktor iz kojeg se dalje mogu razvijati sve daljnje navedene tačke. Pored ovoga, u prvom redu voditi računa o bezbednosti, zdravlju i zaštiti života«.

- Zaštiti interesa potrošača

Poredak ovoga pitanja, po značaju, u odgovorima:

1161264555443331243646155121362326

Zbir: 119 — 4. mesto

Komentar uz ovo pitanje: »Interes potrošača je prioritetan, jer proizvođač postoji radi potrošača«.

- Sporazumevanju između potrošača, trgovine i proizvođača.

Poredak ovog pitanja, po značaju, u odgovorima:

23554441116147265574555613246351432

Zbir: 132 — 5. mesto.

- Racionalnom smanjenju asortimana proizvodnje.

Poredak ovog pitanja, po značaju, u odgovorima:

2371427316727775437863173225714474

Zbir: 156 — 6. mesto.

Komentar: »Prioritet ovom pitanju uključuje opštu ekonomičnost, a pitanje Sporazumevanja između potrošača, trgovine i proizvođača takođe sa njime izjednačiti zato što se sve više ide na sporazumevanje«.

- Uklanjanju prepreka za trgovinu sa inostranstvom.

Poredak ovog pitanja, po značaju, u odgovorima:

76777572168772527765444757362761531

Zbir: 176 — 7. mesto.

Komentar: »Obzirom na nužnost u međunarodnoj trgovini (sa inostranstvom), novi Zakon treba da posveti posebnu pažnju putem odgovarajućih regulativa, standarda i normi kvaliteta u postizanju maksimalnog plasmana jugoslovenskih proizvoda na inostrano tržište«.

Komentari i objašnjenja uz odgovore koji su zajednički za sva, ili za više pitanja grupe 2.1.

»Brez izponitve pogojev od 1 do 7, ni mogoče doseči namena, ki naj bi ga imeli standardi«.

- U jednom od odgovora se izjednačuju, po važnosti pitanja 2, 7, 1 i 4.

- U jednom od odgovora se ističe važnost međunarodne saradnje, a pod pojmom »Opšta ekonomičnost« podrazumeva i racionalno smanjivanje asortimana.

- U jednom od odgovora se zalaže za međunarodnu saradnju i to čak kad treba i »na užtrb ekonomičnosti«.

- »Progres, ekonomičnost, briga za čoveka i narodna odbrana, trebaju imati odlučujući utjecaj pri stvaranju standarda. Prateći razvoj standarda ISO i naprednijih zemalja, vjerovatno će standardi biti bolji, nego ako ih sami izmišljamo«.

- »Zakon o standardizaciji trebao bi se uklopiti po mogućnosti u jedan svetski sistem, koristeći kod toga međunarodne preporuke, a apliciran na stvarne tehničke mogućnosti naše zemlje«.

2.2 *Osim odgovora na pitanja stigli su i posebni predlozi da se Zakonom regulišu pitanja vezana za postizanje:*

- jedinstvenog tržišta u SFRJ,
- »eliminiranja samovolje pojedinaca u preferiranju inozemne robe po kvaliteti, lošije od naše, a nekad i opasne po sigurnost, a nažalost na teret cijele zajednice«.
- mogućnosti zamene delova u proizvodnji mašina, uređaja, aparata i sl.,
- sporazumevanja i arbitraže između proizvođača, trgovine i inspekcije, a time sprečavanja raznih

deformacija, s jedne strane i povećanja stručnosti ljudi u tim sredinama, odnosno službama, s druge strane.

- propisivanja normalnog (minimalnog) kvaliteta u standardima, koji ne sme biti ispod nivoa proizvoda u inostranstvu: standardi bi posle služili za kontrolisanje da li roba u prometu ima normalan (minimalan) kvalitet.

3.1 Da li smatrate da bi jedinstvenim Zakonom o standardizaciji trebalo obuhvatiti sve privredne oblasti (elektroindustriju, mašinstvo, građevinarstvo, hemiju, poljoprivredu i ostale) uzimajući u obzir sve aspekte (terminologiju, označavanje, ispitivanje, pakovanje, zahteve u pogledu kvaliteta, bezbednosti, zdravlja, itd.), sve uglavnom na principima i u obimu koji obuhvataju standardi Međunarodne organizacije za standardizaciju — ISO i preporuka Međunarodne elektrotehničke komisije — IEC?

3.2 Ako ste na pitanje pod 3.1 odgovorili sa »ne«, obrazložite, ukratko, vaš odgovor.

Svi odgovori, osim u jednom anketnom listu gde nije bilo nikakvog odgovora, bili su DA.

III veza između standarda, pravilnika i ostalih dokumenata tehničke regulative

4.1 Da li smatrate da sve vrste dokumenata tehničke regulative: standarde, pravilnike i dr. treba obuhvatiti jedinstvenim Zakonom o standardizaciji?

32 odgovora (oko 90%) su bila DA

3 odgovora (oko 10%) su bila NE

4.2 Obrazložite, ukratko, vaš odgovor na pitanje 4.1.

Uz odgovor DA:

- »Iskustvo je pokazalo da se je negativno odrazilo izdavanje dokumenata tehn. regulative od više raznih ustanova, odnosno udruženja«.

- »Obzirom da bi kroz novi Zakon trebalo primeniti obaveznost primene standarda gde je to moguće, onda nema razloga praviti razliku između standarda, pravilnika i sl. jer su i sami standardi pravila koja imaju za cilj poboljšanja rezultata ljudskog rada u materijalnoj oblasti, što znači da je to po svom karakteru i suštini nerazdvojiva celina«.

- »Teško je potpuno izdvojiti pravilnike od standarda i standardizacije. Pravilnici se uvijek (pravilnik o dizalicama, pomoćnim nosivim sredstvima) pozivaju na standarde i zato bi trebalo tu materiju o pravilnicima pokušati tretirati jednako kao i o standardima«.

- »Smatramo da bi bilo vrijedno temeljito razmotriti mogućnost objedinjavanja materije s područja standardizacije i tehničkih propisa, uključivo i pitanja tehničke zaštite na radu od požara i eksplozija i sigurnosti u svim saobraćajnim granama. U dosadašnjoj praksi bilo je ne samo dupliranje, nego i suprotnog normiranja (vidi: JUS Z.B1.350, pod 6.3 i čl. 26, str. 2. Pravilnika o sredstvima i opremi osobne zaštite na radu, Sl. list SFRJ br. 35/69)«.

- »Ne samo to, već bi jedinstveno tijelo moralo odgovarati za njihov sadržaj, izdavanje, primjenu i kontrolu te primjene«.

- »Da ne bi došlo do »preklapanja« kompetencije u pojedinim područjima te antagonizma u pojedinim slučajevima, potrebno je razmotriti čitavu dokumentaciju tehničke regulative na istom nivou«.
- »Tehnička regulativa mora se izjednačiti od najmanje pa do najviše radne zajednice u svim radnim organizacijama, ustanovama, društvenim ili političkim zajednicama, po teritoriji cele federacije. Zato je potreban jedinstven Zakon o standardizaciji za celu SFR Jugoslaviju«.

(U istom ili sličnom smislu, još oko 20 obrazloženja)

Uz odgovor NE:

- »Standard treba da prati propise (pravilnike) i da bude izrađen na bazi propisa«.
- »Zakon o standardizaciji treba obuhvaćati propise o standardima. Drugi propisi koje izdaju razne ustanove, trebaju se bazirati na standardima, ukoliko sa tog područja postoje«.
- »Bilo bi i suviše obimno za jedan zakon koji bi obuhvatio sve vrste dokumenata tehničke regulative«.

5.1 Da li smatrate da je potrebno i da se može definisati zakonom (jednim ili sa više posebnih zakona) jasna granica »nadležnosti« između standarda, pravilnika i drugih dokumenata tehničke regulative?

31 odgovor (oko 89%) je bio DA

4 odgovora (oko 11%) su bila NE

5.2 Obrazložite, ukratko, vaš odgovor na pitanje 5.1.

Uz odgovor DA:

- »Ukoliko bi se prihvatilo da bi jedinstveni Zakon o standardizaciji trebao obuhvatiti i standarde i pravilnike i sl. i da se izdaju posebni standardi o pravilnicima, uputstvima i o kompletnoj tehničkoj dokumentaciji, jer bi svi pravilnici, uputstva i sl. bili napravljeni na sličan način, tj. obuhvaćali bi ono što standard propisuje, onda ne bi bilo potrebno govoriti o nadležnostima pravilnika i standarda, jer bi sva ostala tehnička dokumentacija proizašla iz standarda«.
- »Smatramo da je potrebno jednim zakonom obuhvatiti sve oblike regulative i spriječiti da se ista problematika tretira nizom paralelnih propisa. Ovo područje djelatnosti mora se učiniti preglednim i jednostavnim«.
- »Može se definisati granica, jer pravilnici treba da reguliraju nadležnosti, a standard metodologiju, kvalitet, oblik itd.«.
- »Standardi, sami po sebi, mogu se donositi pojedinačno za jedan elemenat (kuke, traverze), međutim, pravilnik obuhvata više propisa bilo pravne prirode, bilo rokove i mašinske elemente...«.
- »Standard obuhvata tačno definiranu sadržinu, pravilnici omogućavaju upotrebu, korišćenje i koordinaciju svih zainteresovanih, a tehnička regulativa propisuje načine izvođenja sa obezbeđivanjem primjene dokumenata; zato je potrebna koordinirana sadržina u jednom zakonu koji definiše svaku djelatnost posebno«.
- »Usklađenost dokumenata mora da se obezbedi. Ukoliko je najpre izdat standard, sve ostale regulative moraju biti usaglašene njemu. Treba izbegavati druge forme regulativa. Standard treba da bude najčešća forma«.
- »Zakonom treba definirati nadležnost standarda, iako to nije lako. Drugi pravilnici i dokumenti mogu sadržati propise koji ne spadaju u domen standarda«.

Uz odgovor NE:

- »Zakonom je nemoguće odrediti oštre granice između standarda, pravilnika i drugih dokumenata tehničke regulative, jer su međusobno povezani (npr. pravilnik o zaštiti pri radu neminovno utiče na standard nekog proizvoda i obratno).
- »Nije potrebno, ako standard zamenjuje pravilnik i druge dokumente tehničke regulative«.
- »Ako se ima u vidu da se sve ono što je propisano tehnič. propisima može propisati i u standardima, onda bi bilo veoma teško povući jasnu granicu, tim pre što i standardi treba da budu sa obaveznom primenom, što je do sada i bila jedina razlika između propisa, kao obaveznog i standarda kao dobrovoljnog«.

IV primena standarda

6. Koji standardi treba da budu obavezni?

- Svi
Za ovo rešenje izjasnilo se 20 anketiranih, odnosno oko 57%.
- Gotovo svi. Neobavezni su samo standardi koji ne sadrže odredbe — npr. standardi koji daju neka dopunska sredstva, objašnjenja, obaveštenja itd.
Za ovo rešenje izjasnilo se 13 anketiranih, odnosno oko 37%.
- Nijedan, osim standarda koji se odnose na bezbednost, zdravlje i zaštitu života.
Za ovo rešenje izjasnila su se 2 anketirana, odnosno oko 6%.
- Nijedan. Obaveznost se postiže posebnim ugovorima potrošača i proizvođača:
Za ovo rešenje nije se izjasnio nijedan od anketiranih.

Posebna mišljenja:

- »Podpiramo mišljenje, da se ne izdaja neobaveznih standardov. Predlagamo namesto pojma »privremeni ili eksperimentalni standard« nov pojm »predhodni standard« (= vornorm), ki je obvezen. Končni standardi so samo obvezni.«
- »Svi da budu obavezni; no može se ugovarati i mimo standarda na uvjet u tač. 7. d, ali, bar u principu, ne za široku potrošnju, tj. samo za tzv. repromaterijal.«
— »Neobavezni standardi su u formi preporuka, informacija i sl.«
- »Posebnim ugovorima se pitanje obaveznosti može regulisati samo kada je u pitanju uvoz—izvoz«.

7. Ako je standard obavezan, a roba na koju se standard odnosi ne odgovara standardu,

- Roba se može prodavati, ako se na njoj napiše »ne zadovoljava standard«.
Za ovo rešenje izjasnio se 1 anketirani, odnosno oko 3%.
- Ne sme se uopšte prodavati.
Za ovo rešenje izjasnilo se 10 anketiranih, odnosno oko 29%.
- U standardu propisati da li će se postupiti kao pod a) ili kao pod b).
Za ovo rešenje izjasnila su se 2 anketirana, odnosno oko 6%.

- d. Roba se može prodavati stavljanjem natpisa »ne zadovoljava standard«, ali samo u slučaju kada su ispunjeni zahtevi u pogledu bezbednosti, zdravlja i zaštite života.

Za ovo rešenje izjasnila su se 22 anketirana, odnosno oko 62%.

Posebna mišljenja:

- »Usvojiti rešenje kao u odgovoru pod d. jedino ako nema standarda i ako odgovara stranom standardu«.
- »Roba može u promet samo ako odgovara JUS standardu ili internom standardu proizvođača, odnosno, grupacije proizvođača. Ukoliko roba ne odgovara nikakvom propisu, takvu robu nije moguće uopšte kontrolisati, pošto nije moguća uporedba. U samom Zakonu mora biti detaljnije propisana organizacija i rad na internoj standardizaciji tako da interni standard mora isto propisati minimalni kvalitet robe. U svakom preduzeću interni standard mora biti obavezan osim ako to nije propisano u samom standardu«.

Tri odgovora sadrže primedbe da se rešenje pod d. može primeniti, ali da za proizvod mora da postoji potvrda (atest) o bezbednosti.

U jednom odgovoru se preporučuje rešenje pod d. ali da se izuzme roba namenjena izvozu i potrebama JNA, a u drugom odgovoru da se izuzme roba koja se uvozi.

U tri odgovora se stavlja primedba na formulaciju:

»ne zadovoljava standard« i predlaže: »ne postoji standard«, odnosno: »ne ustreza standardu«, odnosno »nije po JUS-u«.

8.1 Da bi se adekvatno sprovodila primena standarda, potrebno je predvideti:

(Odgovore svrstati po prioritetu).

- Preciznije definisanje postupka primene i praćenja primene standarda od trenutka kada se standard objavi (koje su dužnosti, prava i obaveze proizvođača, potrošača, trgovine, i inspekcije, Zavoda za standardizaciju, i dr.).

Poredak ovog pitanja, po značaju, u odgovorima:

1111321311111121112212211111211122

Zbir: 48 — 1. mesto.

Komentari uz odgovore na ovo pitanje:

- »Preciznije definisanje sprovođenja primene obaveznih i neobaveznih standarda potrebno je, kada je u pitanju postepeno i jedinstveno uvođenje nekih standarda i to sa posebnim objašnjenjima u samim standardima. U svim drugim slučajevima, osobito u sadašnje vreme forsiranja standardizacionog procesa u zemlji, poželjno je praćenje primene standarda, svejedno da li korisnik standarda ima podeljen znak kvaliteta za svoje proizvode, ili ne«.
- »Jasno definirani zadaci i dužnosti svih sudionika u standardizaciji istovremeno osigurava i adekvatnu primjenu standarda. Potrebno je međutim osigurati za svaki novi standard takav početak primjene, da se postojeći proizvodi mogu u tom razdoblju prodavati«.
- Ojačanje inspeksijskih službi i pooštrenje politike kažnjavanja u odnosu na one koji se ne pridržavaju standarda.

Poredak ovog pitanja, po značaju, u odgovorima:

22331134212222112233321323312233311

Zbir: 75 — 2. mesto.

Komentari uz odgovore na ovo pitanje:

- »Bez sankcija neće biti poštivanja standarda«.
- »Bez solidno organizovane inspeksijske službe koja mora objединiti zdravstvenu, zaštitnu i tehničku inspekciju, naši se standardi svode na nivo tehničkih priručnika«.
- »Na osnovu urađenog standarda i definisane tač. 7 jasno se vide obaveze korisnika standarda. Zbog toga bi trebalo pooštriti mere kontrole, ne zane-marujući obučavanje korisnika«.
- »Intervencija inspeksijskih organa, čak i pod uvjetom neusporedivo većeg broja tih organa i znatno bolje kvalifikacione strukture tog kadra, ipak su sporadičnog i eksplorativnog značaja, dok uvjetovano sudjelovanje stručnih ustanova iz pojedinih oblasti (specijalizovan kadar, suvremena oprema, laboratoriji, instrumenti i dr.) garantira kvalitetu, pa samim tim i efikasnije preventivne i represivne mjere«.
- Veću informisanost, a gde je potrebno i obučavanje korisnika kako da primenjuju standarde.

Poredak ovog pitanja, po značaju, u odgovorima:

33222322323333121321133132213122231

Zbir: 77 — 3. mesto.

Komentar uz odgovore na ovo pitanje:

- »Bez preciznih uputstava i obuke kadrova ne može se ništa sprovesti«.
- »Današnja informiranost potrošača o postojanju adekvatnog standarda je slaba. Već samom boljom informiranošću (časopisi, prospekti, nastavni programi u školama) standardi će naći svoje mjesto«.
- »Seminari o promenama i novim propisima«.
- »Potrebna je veća informiranost proizvođača o standardizaciji uopće (posebno malih proizvođača) i primjeni standarda. Također i potrošači trebaju na odgovarajući način da budu obaviješteni o ciljevima i značaju standardizacije, kako bi i sami u slučajevima raznih anketa o primjeni i potrošnji robe imali predstavu o važnosti standardizacije, te tako i svoje odgovore usklađivati«.
- »Potrebno je organizirati informiranost radnih organizacija o izdavanju pojedinih standarda, a ovo bi se postiglo ako se u svakoj organizaciji odredi lice odgovorno za standardizaciju, ili biro«.

Posebna mišljenja i komentar vezan za sva tri pitanja:

- »Brez vzpostavitev pogojev od 1 do 3 ni mogoče uveljaviti obveznosti standardov«.
- »Nedovoljna informacija je jedna od glavnih poteškoća za primjenu standarda. Kada se postigne dovoljna komunikativnost informacija, samo praćenje standarda je obaveza koja se sama nameće. Politika jačanja inspeksijskih službi mora postojati, ali tek onda kada se uprkos dovoljne informisanosti i praćenja standarda čine propusti«.
- »Ukoliko želimo obratiti pažnju na kvalitet onda ovo pitanje treba rešiti sa jasnijim definicijama odgovornosti za kvalitet; ali u ovom krugu moraju biti uključeni svi koji su u bilo kakvoj vezi sa prometom i kvalitetom robe. To je nužno dok se ne steknu neke određene navike o kvalitetu robe,

a ove navike se stiču samo sa izobrazbom svih učesnika i rigoroznom kontrolom kvaliteta robe sa sankcijama protiv prekršioca.

- Potrebno je »obavezno ispitivanje kod proizvodnje, a povremeno u toku eksploatacije«.
- »U procesu konstruisanja (oblikovanja) proizvoda utvrditi faze u kojima se vrši kontrola primjene standarda (opšta šema)«.
- »Standardizacija, ali bolje, njeni organi, sa što preveć »pisarniški« in preveć odvojeni od prakse in to ravno zato, ker tisti, ki bi morali standarde sprovajati in tisti na katere se naušajo standardi, kako tudi tisti, ki naj bi vplivali na sprovanje standardizacijo, prevećkrat ne poznajo ideje standarda in standardizacije«.
- »U biltenu »Standardizacija« objaviti prijedlog standarda, a ne anotaciju. Prijedlog tako pripraviti da se mogu unositi korekcije, dopune i slično. Sa informacijama o važnosti standarda u biltenu ne kasniti 3 do 6 mjeseci nego mjesečno; što je obuhvatio Sl. list treba obuhvatiti biltenom«.

V zaštita interesa potrošača — osiguranje kvaliteta

9. Navedite, ukratko, koja bi pitanja u vezi sa osiguranjem kvaliteta i zaštitom interesa potrošača u celini trebalo da definiše novi Zakon o standardizaciji.

U odgovorima je sadržan niz predloga:

- Zakon treba da definiše kriterijume za funkcionalnost, sigurnost, trajnost, zamenljivost, nužni komfor, svrsishodnost, garantne rokove, rezervne delove itd.
- Zakonom precizno propisati »uvjete preuzimanja«, »kriterijume za uzimanje uzoraka i metode ispitivanja«, »Standard se ne smije izdati ukoliko nisu standardizovane metode i postupci za kontrolu parametara iz tog standarda«.
- Treba definisati stepenovanje kvalitetnih klasa za proizvode (ekstra kvalitet »EK«, dobar kvalitet »DK«, normalan kvalitet »NK«). Niti jedan proizvod da ne može doći na tržište dok nije prijavljen i ispitan . . .«.
- Treba definisati »tehničke propise za izradu i isporuku sirovina i poluproizvoda« s gledišta sigurnosti prvenstveno oruđa za rad, uređaje i alate, kao i osobna zaštitna sredstva pri radu«.
- »1) Definirati i odrediti rad inspeksijskih službi, 2) Jasno definirati zakon o zaštiti kvaliteta, skupa s kaznenim odredbama, da bi rad inspeksijskih službi bio efikasan«.
- »Jedna od pitanja je kontrola primene standarda, tržišna kontrola kvaliteta i sankcije za neprimenjivanje standarda«.
- »Novi Zakon mora da definiše puteve i načine atestiranja kvaliteta, kao i izdavanje znaka kvaliteta, jer se na ovome vrlo malo radilo«.
- Definirati »ispitne stanice za sigurnost i osnovno kvaliteto«.
- »... Treba propisati mogućnost »reklamacija« sa obaveznim kontrolnim pregledima, koje imaju

pravo izvršavati samo ovlašćene ustanove i kontrolni organi uz pravno regulirani način podmirivanja troškova kontrole«.

- »... Da se standardom, ali predpisom predvidi sistematično urejanje usreznosti izdelkov določenim tehničnim predpisom za izdelavo in dobavo«.
- »Zagotavljanje kakovosti in zaštita potrošnika naj bosta predmet posebnega zakona, medtem ko naj bi bil nadzor nad izvajanjem oz. neizvajanjem standardov, kakor tudi kazenske sankcije v zvezi s tem, urejen v novom zakonu o standardizaciji«.
- »Nov zakon mora predvsem zajeti vse industrijske izdelke, tako da bi predpisal režim:
 - 1) izdelkov, ki se izdelujejo oz. uvažajo in za katere je standard predpisan,
 - 2) izdelkov, za katere standard še ni predpisan, tako da bi od proizvajalca zahteval primerno podobno tehničko dokumentacijo, kot je v standardu zahtevana. S tem bi si proizvajalec za določene izdelke sam predpisal »standard« in kateri bi imel za proizvajalca isti pomen in zakonsko obveznost kot jugoslovenski standard«.

10. Kako regulisati pitanje osiguranja kvaliteta bezbednosti, zdravlja i zaštitu života u slučajevima kada ne postoje objavljeni dokumenti tehničke regulative?

- »Općenito nije moguće osigurati bez domaće tehničke regulative. U naročito hitnim slučajevima, kada može doći u pitanje sigurnost, zdravlje i život potrošača, izdati privremeni propis, ali se osloniti na postojeće međunarodne ili najadekvatnije tuđe dokumente tehničke regulative, koje bi preporučili kompetentni stručnjaci«.
- »Ako ne postoji nacionalni standard, onda mora postojati interni standard koji mora imati isti sadržaj koji zamenjuje JUS standard dok ovaj ne bude propisan. Osnov za interni standard proizvođača mora biti ISO standard, ili bilo koji inostrani standard koji rješava ova pitanja, ali usklađen našim uslovima i osnovnim principima standardizacije i zaštite zdravlja i života«.
- Usloviti »prijavlivanje svakog proizvoda prije nego se pojavi na tržištu i istovremeno usloviti izradu odgovarajućih dokumenata«.
- Ovo pitanje regulisati »na bazi tzv.« opće priznatih pravila« (vidi čl. 124 Osnovnog zakona o zaštiti na radu, Sl. list SFRJ 15 (65)«.
- Če za določen izdelek ali grupu izdelkov ni predpisana tehnična regulativa bi se uporabilo:
 - način jemanja uzorca: po principih podobnih izdelkov ki so uzakonjeni z jugoslovenskim standardom,
 - metodika analiziranja: uporaba metod, ki so glede na sorodnost primerne tudi za izdelek brez jugosl. standarda,
 - posebej predpisati metodiko dela v posebnih standardih za izdelke na splošno«.
- »Rešenje vidimo u postizanju sporazuma između proizvođača i zastupnika potrošača. Ovakve bi sporazume aranžirao Zavod za standardizaciju i ujedno vršio njihovu registraciju«.
- Rešenje je u »konstrukciji na tržištu«.
- »To mora obezbijediti nivo inspeksijske službe«.
- »Upoštevati mednarodne standarde in preporučila, če teh ni potem uradno prevzeti nek tuj nacionalni standard. Najti je treba pravni postopek za nostrifikaciju«.
- »S pooblastilom ustreznih republičkih organov«.

VI uvoz i izvoz

11. Da li novi Zakon o standardizaciji treba da obuhvati i pitanja vezana za uvoz robe (carinska kontrola itd.) i na koji način?

- »Uvezena roba mora zadovoljavati postojeći JUS kada ne postoji postojeći ISO ili IEC. Ukoliko ovih nema, standard zemlje proizvođača treba izdati »atest« uz carinsku deklaraciju«.
- »Samo roba atestirana u skladu sa standardom bi smjela dobiti uvoznu dozvolu i normalan carinski postupak«.
- »Da. Osobito industrijsku opremu i zaštitna sredstva s gledišta zaštite na radu«.
- »Treba je enako obravnavati kakovost domaćega in uvoznoga blaga«.
- »Kontrolu kvaliteta naj vrši proizvajalec ozn. uvoznik. Odgovornost obeh naj bo izenačena«.
- Mora se podlijegati uzancama međunarodne trgovine«.

Nije bilo mišljenja da ne treba.

12. Da li novi Zakon o standardizaciji treba da obuhvati i pitanja kvaliteta vezana za izvoz robe (atest, certifikati itd.) i na koji način?

Na ovo pitanje potvrdno je odgovorilo 23 anketiranih (oko 63%), sa NE je odgovorilo 6 (oko 18,5%) i isto toliko nije dalo odgovor.

Obrazloženja uz odgovor DA:

- »Za zaštitu renomija jugosl. blaga mora izvozno blago ustrezati JUS-om, v kolikor kupec ne zahteva strožjih kriterijev. To naj bo zajeto v posebnem zakonu«.
- »Sva roba namjenjena za izvoz mora biti atestirana, a certifikati moraju sadržati garanciju da roba odgovara JUS-u ili normama zemlje uvoznika (kupca). Dokumente može izdavati ovlašćeni organi inspekcijских, carinskih ili drugih priznatih ustanova, a mogu biti i od kontrolnog organa radne zajednice ako je ovaj u spisku ovlašćenih organizacija«.
- »Pitanje kvaliteta izvozne robe obično uslovljava kupac. Novi Zakon o standardizaciji mogao bi eventualno regulirati nivo kvaliteta u načelu, tj. da izvezena roba svojim kvalitetom ne krnji ugled naše privrede i ne dovodi u opasnost zdravlje i živote stranog korisnika«.
- »Treba, na isti ili sličan način kao kod uvoza«.
- »Pitanje kvaliteta robe za izvoz može se regulisati sa dogovorom na bazi nacionalnih standarda JUS ili drugih, prema kojima želi kupac da bude roba proizvedena«.

Obrazloženje uz odgovor NE:

- »Prema našem mišljenju novi Zakon ne bi trebao obuhvatiti uvjete kvaliteta kod izvoza robe jer je ovo normalno prepušteno izvozniku«.
- »Ker je plasman naših izdelkov na tujem trgu predvsem vezan na tuje normative in ker jug. standardi ne morejo biti s temi izenačeni, zakon o jug. standardizaciji ne more primerno zajeti to problematiko. Zakon o standardizaciji zajema predvsem zahteve in pogoje domaćega trga, ki pa se bo še v bližnji prihodnosti razlikoval od inozemskega tržišča (vzhod—zahod)«.

13. Da li bi novi Zakon trebalo da obuhvati i pitanja usklađivanja sa međunarodnim sistemima za uzajamno priznavanje kvaliteta pri uvozu i izvozu (sistemi harmonizacije) i kako?

- »Pošto se već danas u svetu preko raznih stručnih organizacija ova pitanja pokušavaju rešavati, potrebno je i ovo pitanje regulisati zakonom«.
- »Da, s povezavo z mednarodnimi forumi za standardizaciju«.
- »... Usklađivanjem državnih standarda sa međunarodnim standardima (ISO, IEC) kako bi se razlike između tih standarda svele na minimum. . .«
- »Da, a to na način uzajamnog priznavanja kvaliteta pri uvozu i izvozu prema nacionalnim standardima ili prema međunarodnim preporukama i dogovoru među partnerima«.
- »Upoređivanjem atesta i pregledom tehničke dokumentacije«.
- »Novi Zakon bi trebao obuhvatiti pitanje usklađivanja sa međunarodnim sistemima za uzajamno priznavanje kvaliteta pri uvozu i izvozu putem uključenja naše zemlje u CB«.
- »Treba angažovati Zavod za standardizaciju pri tom radu«.
- »Novi zakon o standardizaciji naj bi predpisao regulativo normativov, medtem ko naj bi bili predpisani normativi predvsem slika dejanskega stanja sposobnosti naše industrije in pa ne pretiranega hotenja za napredek tehnologije toliko časa, dokler se na notranjem trgu ne izenačijo možnosti in sposobnosti industrije«.
- »To je predmet posebnega zakona«.

VII saradnja sa međunarodnim organizacijama za standardizaciju

14. Navedite koja bi pitanja u vezi sa saradnjom sa međunarodnim organizacijama za standardizaciju trebalo da definiše novi Zakon o standardizaciji.

- »Novi Zakon bi trebao definirati načelno mehanizam suradnje sa međunarodnim organizacijama«.
- »Obvezna uključitev v vse mednarodne organizacije za standardizaciju, po uzoru JEK-a v »IEC«.
- »Saradnja sa organizacijama ISO, IEC, CEE, CB, CENEL, sa gledišta zaštite na radu: ISO, IEC, ILO i dr.«.
- »Novi zakon naj bi predvsem obvezao organe, ki se s standardizaciju ukvarja, da v mednarodnih organizacijah sodeluje in zastopa našo družbo, navznoter pa naj bi prenašal neobvezno tuje zahteve glede dosežkov v teh organizacijah«.
- »Novi Zakon mora uopšte da definiše učešće JZS u saradnji međunarodnih organizacija za standardizaciju, a to po svim pitanjima vezanim za pripremanje međunarodnih preporuka, za pripremanje i održavanje standarda JUS prema međunarodnim preporukama i probleme o pristupanju međunarodnoj podeli rada«.
- ... »Potrebno je ići na alternativu da JUS kao standard bude priznat na međunarodnom planu«.

- »Stalno članstvo u međunarodnim organizacijama, što povlači:
 - a) izmjenu iskustva,
 - b) prihvatanja zaključaka i preporuka međunarodnih organizacija kao i njihovih prijedloga,
 - c) pomoć kod školovanja stručnjaka i simpozijuma koje organizuju međunarodne organizacije«.
- »Davanje predloga, razmatranje predloga ostalih i davanja primedbi na iste ukoliko nam oni ne bi odgovarali. Usklađivanje naših standarda sa međunarodnim ako se oceni da bi to bilo korisno. Propisati ko i kako bi trebalo to da radi«.
- Treba definisati »sodelovanje po vprašanju terminologije, metode preiskušanja materijal in izdelkov, enote mera, simbolov in tehničkih rist«. Propisa, označavanja, atesta, preporuka . . .«.

15. Da li novim Zakonom o standardizaciji treba definisati stalno učešće naše zemlje u izradi međunarodnih preporuka i standarda i u kojoj meri?

Svi anketirani smatraju da treba.

Objašnjenja:

- »Novi Zakon bi trebao definirati stalno učešće naše zemlje u izradi međunarodnih preporuka i standarda u obimu koji odgovara sadašnjim i perspektivnim potrebama naše privrede«.
 - »Učešćem stalnih predstavnika JZS kao i (povremenih) predstavnika zainteresovanih preduzeća«.
 - »Važno je odrediti i na čiji teret padaju troškovi tog učešća«.
- 16. Kako bi novim Zakonom trebalo definisati pitanje obaveznosti međunarodnih preporuka i standarda pri izradi jugoslovenskih standarda i u slučajevima kada nema objavljenih jugoslovenskih standarda?**
- »Ako smo glasali za dotičnu preporuku, onda je moramo poštivati kod izrade standarda, a do donošenja standarda preporuka bi trebala imati važnosti standarda«.
 - »... Najti je treba pravni postopek za nostrifikaciju«.
 - »Ako Zakon propiše obaveznost primene međunarodnih preporuka, ne treba učiniti ništa više osim informisanja proizvođača, trgovine i inspekcije, što treba da uradi JZS«.
 - »... Možda bi se ISO standardi mogli proglasiti privremeno, direktno korištenim kod nas, samo u pogledu bezbjednosti, zdravlja i zaštita života, dok se ne izdaju domaći«.
 - »U nedostatku jugoslovenskih standarda, a izdavanjem međunarodnih preporuka i standarda za predmete od značaja za međunarodnu trgovinu i razmjenu, novi Zakon treba da definiše da se u takvim slučajevima obavezno pristupi hitnoj izradi jugoslovenskih standarda za ovakve predmete«.
 - »Pri izradi novih standarda obavezno uklapanje u međunarodne preporuke i standarde. U drugom slučaju preporučili bismo primjenu bez obaveznosti«.

VIII uloga Jugoslovenskog zavoda za standardizaciju

17. Navedite konkretno kakva bi bila uloga Zavoda koju bi trebalo definisati Zakonom o standardizaciji u vezi sa:

a) Pripremom i objavljivanjem standarda

- »Uloga Zavoda ne bi se menjala, samo bi za pripremu standarda morala biti veća informisanost, zbog učešća zainteresiranih strana«.

- »Možda treba više inicijative i intervencije od strane JZS da bi se standardi hitno donosili u što kraćem roku«.

- »Na zahtev privrednih organizacija i ustanova, Republika i Pokrajina, pokreće osnutak standarda i propisa ili postupak za njihovu izmjenu i dopunu; pribavlja sve potrebne podloge za pripremu standarda i propisa, podrazumijevajući pri tome međunarodne preporuke i dokumente u radu, nacionalne propise i standarde industrijski visoko razvijenih zemalja; koordinira rad tehničkih odbora (JEK-a) i brine se za prihvatanje i primjenu opće prihvaćenih kriterija u standardizaciji; vrši konačnu redakciju prijedloga propisa i standarda, kao i redakciju prije objavljivanja; objavljuje standard i brine se za njegovo štampanje i distribuciju; brine se o primjeni Zakona o standardizaciji od pripreme, objavljivanja do povlačenja standarda; brine se da u svom sastavu ima kompetentan stručni kadar koji vlada materijom, koja je predmet standarda«.

- »Isto tako mora Zavod rešiti pitanje honoriranja izrade nacrtu predloga izvan Zavoda«.

- »Predpisan sprejem standardov v starem zakonu je predlog, isto časno pa se opravi tudi togost pri sprejemanju sprememb obstoječih standardov. Sprejemanje standardov oz. normativov ne sledi razvoju naše industrije«.

- »Zadovoljavaju, u pogledu procedure i rješenja iz sadašnjeg JZS, ali bi trebalo određenije definisati obaveze predlagača i drugih interesanta«.

b) Primenom standarda

- »JZS je za sada izdavačko preduzeće, što ne bi trebalo biti i dalje«.

- »Trebalo bi ojačati i precizirati ulogu Zavoda u kontroli primene standarda«.

- »Saradnja sa saveznim i republičkim inspekcijским službama, koje su zadužene za primjenu standarda«; daju službeno tumačenje odredbi standarda u spornim slučajevima«.

- »Novi Zakon treba precizno da definiše postupak davanja tumačenja standarda i odredi maksimalan rok u kome mora Zavod dati odgovor«.

- »Da ima organ čiji će zadatak biti uvid u primenu standarda«.

- »Da sređuje primedbe i inicira promjene i da bude u vezi s organima koji provode kontrolu«.

- »Potrebno je da Zavod ima svoju inspekcijску službu u saradnji sa saveznom i republičkom, osobito ako Zavod podjeljuje znak kvaliteta i mora da kontroliše da li proizvod zadovoljava standard — obavezni i neobavezni«.

- »Intervencija inspekcijских organa, čak i pod uvjetom neusporedivo većeg broja tih organa i znatno bolje kvalifikacione strukture tog kadra, ipak je sporadičnog i eksplorativnog značaja, dok uvjetovano sudjelovanje stručnih ustanova iz pojedinih oblasti (specijalizovan kadar, suvremena oprema — laboratoriji, instrumenti i dr.) garantira kvalitetu, pa samim tim, i efikasnije preventivne i rekretivne mjere.

c) Podizanjem opšte kulture o standardizaciji

- »Prirejanje posvetovanj, konferenc, seminarjev, razstav, objavljvanje publikacij izven JUS-ov in Biltena, ter strokovnih člankov v strokovnih revijah, dnevnem časopisu in drugih javnih občilih«.

- »Odnos do standarda mora biti jasno nakazan. Preventivne mere so: seznanjanje proizvajalcev z njihovimi dolžnostmi, seznanjanje potrošnikov z njihovimi pravicami, vse ideleženke v blagovnem prometu predvsem trgovino pa tudi z dolžnostmi napram režimu prodaje določenega izdelka. Kazenske mere naj bodo jasno predpisane tako da bodo vzgojno vplivale na udeležence v blagovnem prometu«.
- »Pored stručne publikacije (kao časopis »Standardizacija«) potrebno je sredstvima javnog informiranja trajno upoznavati potrošače sa ciljevima standardizacije uopće i novo izašlim standardima za proizvode široke potrošnje. Bilo bi poželjno da prigodom sajamskih priredbi JZS izlaže nove standarde i propagira ciljeve standardizacije. U tu svrhu potrebno je planski osigurati potrebna sredstava«.
- »Organizuje dopunsko školovanje specijalista i nudi stručnu pomoć školama svih vrsta u cilju podizanja opšteg nivoa kulture standardizacije u zemlji«.
- »Iniciranje obaveznog uvođenja predmeta »Standardizacija« u srednjim stručnim školama i fakultetima. Organizovanje seminara o standardizaciji za konstruktore, tehnologe, osoblje nabave, a posebno za tehnički kadar koji radi u službama — biroima interne fabričke standardizacije«.

d) Osiguranjem kvaliteta

»Osiguranje kvaliteta je isto tako domena Zavoda za standardizaciju preko inspekcijskih organa i pomaganje tim organima kod upoređivanja robe i propisa o kvalitetu roba, kao i kontrola i nadzor službi internih standardizacija u radnim organizacijama, odnosno njihovih izdatih internih standarda, da li su u skladu sa propisanim opštim nivoom kvalitetete«.

- »Prije svega obratiti pažnju na materijale za izradu i naročito voditi računa o mogućnosti isporuke pojedinih polufabrikata domaćih proizvođača (primarna kvaliteta)«.
- »Ova uloga JZS-a će biti automatski zastupljena brigom da u standardima i propisima prihvate suvremene međunarodne koncepcije o sigurnosti i kvaliteti«.
- »Standard naj določa minimalni nivo kvaliteta proizvodov«.
- »Izdelati specifikacije za kakavost izdelkov na vseh područjih gospodarske dejavnosti«.
- JZS treba da »sarađuje sa svim organizacijama kojima je djelatnost kontrola kvalitete«.
- »Realno se može računati samo s institucijama koje ispunjavaju uvjete u pogledu opreme i kadrova za ispitivanja prema standardizovanim metodama«.
- »Zavod bi trebalo da bude nadležan i za kontrolu kvaliteta«.
- JZS treba »da ima tehničku službu za ispitivanje kvaliteta i izdavanje atesta«.
- »Izdavanje posebnih znakova kvaliteta po pojedinim granama«.
- »Davanje znaka JUS-a«.

e) Saradnjom sa drugim društvenim i radnim organizacijama u zemlji

- »Zavod mora da bude centralni organ po pitanju nacionalnih standarda, a mentor standardizacije u zemlji«.

- »Za standardizaciju je treba zainteresirati tudi politične forume, strokovne organizacije, društveno-političke organizacije in asocijacije v gospodarstvu«.
- »Veća saradnja sa naučno-istraživačkim institutima, inspekcijom, komorama, stručnim udruženjima, radi podrške i stručnog učešća pri izradi i primeni standarda i da bi se obezbedila prisutnost standarda svuda i uticaj JZS«.
- »... Surađuje sa tehničkim odborima JEK-a, pribavlja stručna mišljenja o standardima od SITJ, Udruženja potrošača, Društva za kvalitetu i dr. JZS treba pružati stručnu pomoć radnim organizacijama pri osnivanju njihovih odjela za standardizaciju«.
- »Povezivanje preko biltena »Standardizacija« nije dovoljno, treba pridružiti i javna sredstva obaveštavanja: RTV i štampu, kao i zainteresirati političke forume«.

Saradnjom sa međunarodnim organizacijama

- »Inicirati i koristiti sve vidove saradnje sa međunarodnim organizacijama od kojih se predpostavlja neka korist«.
- »Voditi računa o sastavu komisij in odborov pri ISO in drugih, doprinesti svoj delež pri izdelavi ISO standardov itd«.
- »Uključiti zainteresovana preduzeća i po mogućnosti što detaljnije upoznati sve zainteresovane o zajedničkim stavovima«.
- »Učlaniti se u međunarodne organizacije i aktivno učestvovati u radu istih«.
- »sa ISO, IEC, CEE, CB, SEV«, agencijama OUN i dr.«

Posebna mišljenja:

- »Razvijati občutek za tehničko disciplino, ki jo je v značaju Jugoslovanov še vse premalo«.
- »Zavod neka objedinjava Republičke i Pokrajinske organizacije koje se bave standardizacijom zbog koordiniranog i racionalnog rada«.
- »Nastojati da se u svim preduzećima, adekvatno njihovoj veličini oformi i razvije ova služba prema varijantama organizacionih šema (broj ljudi, obim poslova i sl.) koje bi sugerirao JZS«.

IX uloga ostalih radnih i društvenih organizacija

18. Ukoliko smatrate da bi novim Zakonom trebalo detaljnije propisati obaveze radnih organizacija u pogledu interne standardizacije, ukažite u kom smislu bi to trebalo činiti?

28 anketiranih (odnosno 80%) je odgovorilo da bi trebalo propisati.

6 anketiranih (odnosno oko 17%) je odgovorilo da ne bi trebalo, odnosno da je dosadašnji zakon to pitanje dobro definisao.

1 anketirani (odnosno oko 3%) nije se po ovom pitanju izjasnio.

Objašnjenja uz odgovor DA:

- »Interni standardi neka baziraju na jugoslovenskim standardima«.

- »... odnosno međunarodnim standardima«.
- »Delovne organizacije moraju v proizvodnji upoštevati določila in normative za vsak izdelek tako da bi uporabile:
 - 1) predpisane standarde,
 - 2) interne standarde (v kolikor ni predpisan že JUS).

Ta zahteva je osnovana predvsem zato, da bi se v proizvodnji dosegla konstantnost kvalitete, na osnovi minimalnih zahtev glede kakovosti«...

- »... Zakonom bi trebalo propisati da svaka radna organizacija mora imati organizovanu internu standardizaciju kao i njene osnovne zadatke u sklopu nacionalne organizacije«.
- »Novi Zakon treba da obaveže radne organizacije za uvođenje referata za internu fabričku standardizaciju. Zavisno od veličine radne organizacije, na ovom referatu treba zaposliti i odgovarajući broj ljudi (od 1 referenta do grupe ili službe).
- »Vsaka većja delovna organizacija bi morala imati urejeno službu za standardizaciju, pri čemer lahko već TOZD združuje to dejavnost na nivou asocijacija. Vsaka organizacija mora imati pravilnik o standardizaciji«.
- »Za sve repromaterijale ili polufabrikate koje koristi, kao i za svoje finalne proizvode, svaka radna organizacija morala bi zakonski da bude obavezna na interne standarde, ukoliko ne postoje JUS propisi — ili ukoliko se radi o odstupanju od JUS propisa (u strožem smislu)«.

Objašnjenja uz odgovor NE:

- »... Ne bi trebalo obavezivati radne organizacije u pogledu interne standardizacije«.
- »Kao u starom Zakonu, čl. 1 stavak 2«.
- »Interni standardi su stvar OUR-a«.

19. Ukažite, ukratko, da li bi trebalo i kako definisati ulogu društvenih organizacija?

- »Pri izradi standarda zaštitu interesa potrošača trebale bi preuzeti društvene organizacije, koje bi mogle imati svog predstavnika u komisiji za standarde, ili bi davale samo mišljenje o standardima«.
- »Zakonom bi trebalo osigurati njihovo pravo sudjelovanja, tj. odrediti kao obavezu organizacija udruženog rada, društvenih organa, komora, stručnih ustanova, inspekcija i dr.«
- »Apsolutna povezanost društvenih organizacija sa JZS...«
- »Za izradu predloga i propagandu standardizacije«.
- »... moraju te organizacije aktivno učestvovati i saradivati u radu standardizacije«...«
- »Društvene organizacije su se do sada vrlo malo bavile pitanjima kvaliteta«.

X završni deo

20. Da li smatrate da sem pitanja navedenih u ovome upitniku postoje još i druga značajna pitanja koja bi trebalo da obuhvati novi Zakon o standardizaciji?

Ukoliko smatrate da ima, navedite ih, uz kratko obrazloženje. Ovde dajemo, uz izvesna skraćivanja da bi se uglavnom, izbegla ponavljanja, komentar koji je zajednički i za druga pitanja u anketi, kao i neke bitne komentare na »Koncept teza za izradu Zakona o standardizaciji.«

1.

- »Novi koncept, s katerim naj bi novi Zakon zajel standardizaciju v Jugoslaviji na vseh nivojih, in ne samo izdavanja nacionalnih standardov (JUS), pomeni bistveni najpredek v obravnavi standardizacije v najširšem smislu... Smatramo da bi bilo nujno — zaradi pomembnosti problematike — formirati pri Zveznem izvršnem svetu poseben stalen organ, ki bi poleg drugoga skrbel za pravilno izvajanje ter stalno posodobljenje veljavnih zakonov za področja standardizacije, metrologije in kakovosti te dejavnosti pri nas, jih pravilno usmerjat in vsklajal ustrezno potrebam in zahtevam našega gospodarstva ter koordiniral posamezne njihove akcije«.
- »... U novi Zakon o standardizaciji svakako treba uneti odredbe kojima se pokriva promet robom, ali sa aspekta standardizacije. Tu valja poći od postavke da je promet deo proizvodnog procesa. Pitanje cena ne obuhvatiti, jer je to ipak druga složena materija, ali pitanje atesta, certifikata, znaka kvaliteta uključiti, pošto su usko vezana za standardizaciju...«.
- »Treba je reorganizirati finacno poslovanje Zavoda. Standardi so tržišno blago, zato bi morala biti osnova finacnoga poslovanja postavljena na ekonomske osnove«.

2.

- »Već su Uredbom o jugoslavenskim standardima, saveznim propisima kvalitete proizvoda i proizvođačkim specifikacijama iz 1951. a osobito Zakonom o jugoslavenskim standardima iz 1960. na zadovoljavajući način definirani ciljevi, obuhvaćena i regulirana bitna pitanja standardizacije, a na toj zakonskoj osnovi umnogome ostvareni postavljeni ciljevi.

Pri tome, iako se s tim zakasnilo za otprilike pet godina, postignuti su u razdoblju od 1955. do danas i zadovoljavajući uspjesi u standardizaciji s područja zaštite na radu. To se u prvom redu može reći s obuhvatom gotovo svih sredstava i opreme osobne zaštite na radu i maksimalno dopuštenih koncentracija plinova, para i aerosola u radnim prostorijama i radilištima, a što je unatoč stanovitom zakašnjanju u postupku revizije, zamjene materijala iz kojeg se zaštitna sredstva izrađuju i sl. znatno pridonijelo racionalnijoj proizvodnji tih sredstava i opreme, kontroli njihove kvalitete domaće proizvodnje i uvoza (u smislu čl. 39. i 40. Osnovnog zakona o zaštiti na radu — »Sl. list SFRJ« br. 15/65).

Međutim, kako sa stajališta formalno-pravnog usklađivanja sadašnjeg Zakona o jugoslavenskim standardima, s Ustavnim amandmanima, tako i u cilju pronalaženja optimalnih rješenja na tome svojevrsnom zakonodavnom području, slažemo se s osnovnom tezom da bi tu materiju trebalo što cjelovitije obuhvatiti i regulirati posebnim saveznim zakonom. Štoviše, polazeći od standardizacionog i normativnog područja na kojem djeluju ISO, IEC i ILO, u odgovoru na toč. 4.2. priložene ankete predložili smo i razmatranje mogućnosti eventualnog spajanja materije s područja standardizacije, tehničkih propisa i tehničkih mjera i normativa zaštite na radu. U tom su pogledu, naime, određenije diferencijacije materije u regulativnoj praksi teško ostvarive, pa zbog toga dolazi ne samo do stanovitog dupliranja istoznačnih normi i znatnih poteškoća u primjeni (uglavnom zbog otežane preglednosti), nego čak i do sasvim suprotnih rješenja. Na primjer, iako je u čl. 53. Osnovnog zakona o zaštiti na radu izričito propisano da su »organi nadležni za donošenje propisa o zaštiti na

radu, tehničkih propisa i jugoslavenskih standarda dužni uskladiti te propise ako se odnose na istu materiju«, u čl. 26. Pravilnika o sredstvima osobne zaštite na radu i o osobnoj zaštitnoj opremi (»Sl. list SFRJ« br. 35/69) propisana je sasvim suprotna norma onoj koja je prethodno propisana u JUS-u Z.B1.350. — toč. 6.3. Zapravo, u praksi našeg Instituta koji je u postupku predviđenom u spom. čl. 39. i 40. OZZR-a dao prednost pravilima struke, odnosno pridržavao se odredaba dotičnog JUS-a, takvim i sličnim normativnim razlikama koje umnogome proizlaze iz dezintegriranosti organa nadležnih za normiranje te — kako se i u samom čl. 53. OZZR-a navodi, »iste materije« — pričinjaju znatne poteškoće ne samo proizvođačima i uvoznici, nego i ustanovama za unapređivanje zaštite na radu koje su prema tome zakonu i republičkim propisima dužne izdavati odgovarajuće javne isprave o stručnom nalazu (atestu, odnosno ocjene da odnosno zaštitno sredstvo »odgovara jugoslavenskim propisima o zaštiti na radu, odnosno jugoslavenskim standardima«), a koji su — kako se vidi iz navedenog primjera — međusobno sasvim suprotni.

- Načela i definicije, ukoliko se ograniče samo na užu, tj. dosadašnju oblast standardizacije, mogli bi se formulirati na otprilike dosadašnji način, jer se u tome pogledu posve zadovoljavajuće formulacije i iz prvobitne Uredbe i iz sadašnjeg Zakona, pa bi ih bilo dovoljno upotpuniti uglavnom sa zahtjevima — kako je već navedeno u uvodnom dijelu Koncepta teza — »savremenog industrijskog društva«, odnosno, s novim zahtjevima u pogledu sigurnosti, zaštite na radu, zaštite čovjekove okoline i ostalim zahtjevima iz te kompleksne problematike.

Što se tiče dokumenata, trebalo bi voditi računa o tome da je 20. godišnje postojanje termina »JUS« — otprilike kao ISO, IEC, ILO i ostale skraćenice iz međunarodne standardizacije i reglamentacije — steklo svoju afirmaciju ne samo u našoj već i inozemnoj (multilateralnoj i bilateralnoj) praksi suradnje, razmjene robe, informacija itd., pa bi bilo potrebno pokloniti odgovarajuću pažnju i tim aspektima, koji su poslije protekla dva desetljeća poprimili i veću važnost od verbalne.

Osim toga, ukoliko bi eventualno bilo prihvaćeno i spajanje spomenute »iste materije« (standarde, tehničkih propisa i propisa o zaštiti na radu), moglo bi se uz »JUS« uvesti i druge, određenije slovne oznake (npr. »JUT« — za tehničke mjere odnosno propise, »JUSIG« — za norme s područja sigurnosti i sl.), a pri svemu tome smatramo relevantnim ono što se navodi i u ovoj toč. Koncepta teza — »korist cijelog društva« (optimalna ekonomičnost, funkcionalnost, osnovanost na provjerenim rezultatima znanosti, tehnike i prakse).

- Među osnovne ciljeve standardizacije trebalo bi, po našem mišljenju, određenije navesti područja sigurnosti, tj. uključivo i zaštitu na radu, zaštitu čovjekove okoline i dr., pa u skladu s tim i kad se radi o kataloškom iskazivanju uvesti te grupe kao posebne, odnosno ne svrstavati ih i nadalje među »ostale standarde«, iako će vjerovatno i ubuduće biti potrebno zadržati takvu rubriku u katalozima.

Naime, pod pojam »zaštite zdravlja« neki zdravstveni radnici su skloni da svrstavaju sva pitanja zaštite života i zdravlja ljudi, a da pri tome ne uvažavaju u dovoljnoj mjeri notornu činjenicu da se radi i o specifičnim zahtjevima zaštite na radu, koja je ne samo zdravstvena nego prvenstveno tehnička, odnosno tehnološka i socijalna kategorija, te da su optimalna rješenja dostupna uglavnom u fazi projektiranja objekata namijenjenih za radne prostorije, projektiranja tehnoloških procesa, konstrukciji i proizvodnji oruđa za rad i sredstava za zaštitu na

radu i da su to pretežno pitanja koja rješavaju odgovarajući tehnički stručnjaci, a zdravstveni radnici, psiholozi, sociolozi, pravnici i drugi znanstveni i stručni radnici te polidisciplinarnu društvenu djelatnost (ergonomi i dr.) trebalo bi da se smatraju samo sudionicima kreiranja psihofizičkih i drugih zahtjeva u tome smislu, i to »usporedo s organiziranjem i unapređivanjem procesa proizvodnje, tehnološkog procesa i procesa rada uopće« (prema čl. 5. st. 3. OZZR-a).

Kao eklatantan primjer takvog jednostranog gledanja moglo bi se navesti koncipiranje nacrtu noveliranog JUS-a »MDK« (JUS Z.B0.001) kod kojeg se ni nakon višekratnih »završnih« redakcija i aktivno angažiranje desetina tehničkih stručnjaka u korigiranju prvobitnih i uporno branjenih vrijednosti za pojedine koncentracije odnosno supstance, samo djelomično uspjelo otkloniti neadekvatna rješenja, pa se predlaže određenije definiranje područja, i to bez obzira da li u sadržaju jednog ili više zakona, jer se to u krajnjoj konzekvenci svodi u mnogome na pravnu tehniku.«

3.

- »Smatramo da bi i standardi i tehnički propisi sa područja elektrotehnike trebali imati isto izvorište, a to je po našem mišljenju Jugoslavenski zavod za standardizaciju u zajednici sa stalnim tijelima i tehničkim odborima, otvorenim prema bazi, dovoljno stručnim i u permanentnoj suradnji sa međunarodnim organizacijama CEE i IEC.

Zakon ne bi smio omogućiti da propise izdaju neke druge ustanove, ministarstva i sl. sa komisijama formiranim ad hoc. Ovo posljednje ne bi osiguralo da će rad biti obavljen na najbolji mogući način, da će takva komisija biti u toku sa najnovijim stanjem i tendencijama na području međunarodne standardizacije, kao ni da će biti poštivani opće usvojeni principi, koji se protežu kroz sva područja.

Osim toga, kada se propis ili standard izradi, komisija se obično rasformira, a može doći i do ukidanja ustanove koja je propis izdala, čime postaje praktički nemoguće standard ili propis dopunjavati i usaglašavati sa najnovijim stanjem tehnike, pa i staviti van snage ukoliko bi to bilo potrebno.

Primjer takvog rada su »Tehnički propisi za izvođenje elektroenergetskih instalacija u zgradama« izrađeni od jedne radne grupe na osnovu ugovora između Saveznog sekretarijata za industriju i trgovinu i SMEITJ-a 1964. godine, a ozvaničeni 1966. godine.

Propisi su rađeni na osnovu propisa VDE i njihovoj kvaliteti se ne bi imalo za ono vrijeme što prigovoriti. Međutim, od izrade propisa do danas prošlo je gotovo 9 godina. Građevinska tehnologija se bitno izmijenila, uvedeno je niz novih instalacionih sistema prilagođenih novoj tehnologiji gradnje, VDE je izdao niz izmjena i dopuna, a naši Tehnički propisi o kojima je riječ, ostali su doslovno isti kao i u momentu kada su nastali, te danas predstavljaju anahronizam i smetnju za uvođenje suvremenih dostignuća tehnike. Na više stručnih savjetovanja Saveza mašinskih i elektrotehničkih inženjera i tehničara konstatirana je ta činjenica pa je čak ušla u službene zaključke da se isti propisi trebaju hitno mijenjati. Pored toga Propisi se nisu izmijenili, pa čak ne vidimo puta ni načina kako da se izmijene.

- Zakonom bi trebalo onemogućiti izdavanje propisa od strane republičkih ili regionalnih ustanova kao što su poduzeća za distribuciju električne energije, PTT i slično, kao što je to danas praksa. Ovakvi propisi doduše nemaju snagu zakona, već su, što više, protuzakoniti, ali su svejedno potrošači prisiljeni da ih primjenjuju i poštivaju, budući da ista poduzeća time uslovljavaju davanje priključka i sl.

(Ovakovi propisi obično se odnose na priključne ormare, stubišne razdjelnike, obračunska mjerna mjesta i sl.).

Budući da se propisi o kojima je riječ obično u svojim zahtjevima razlikuju od službenih, na zakonu osnovanih propisa, time na teritoriju spomenutih ustanova dolazi do privilegiranja, odnosno diskriminiranja određenih proizvoda i proizvođača. Smatramo da su propisi ove vrste u suprotnosti sa Ustavom, jer se time narušava princip jedinstvenog tržišta Jugoslavije.

Isto bi tako trebalo Zakonom onemogućiti da se isti učinak od strane spomenutih ustanova postigne putem tipizacije, kada ista sadrži elemente standardizacije, drukčije od zahtjeva službenih, na Zakonu osnovanih, standarda i propisa, što nije rijedak slučaj.

- Poznato je da je na inicijativu ondašnje Savezne komisije za standardizaciju (sadašnjeg Saveznog zavoda) 1953. godine osnovan Jugoslavenski elektrotehnički komitet (JEK), kao nacionalni organ međunarodne organizacije IEC i CEE. Zadatak ovog Komiteta je, kao što je poznato, saradnja na donošenju međunarodnih preporuka i specifikacija iz oblasti elektrotehnike kao i saradnja sa Jugoslavenskim zavodom za standardizaciju na donošenju nacionalnih standarda i propisa.

U JEK-u je učlanjeno 90 proizvodnih poduzeća, naučnih i drugih ustanova iz svih republika, čiji predstavnici učestvuju u radu u 77 Tehničkih odbora IEC i CEE za razna područja elektrotehnike. Mišljenja smo da su spomenuti Tehnički odbori obavljali svoj zadatak na zadovoljavajući način i da su stručnjaci koji u tim odborima rade na obradi međunarodnih dokumenata iz područja standardizacije kao i na obradi domaćih standarda i propisa iz područja elektrotehnike, stekli kroz dugi niz godina

potreban stručni nivo i iskustvo. Stoga predlažemo da ovaj mehanizam novim Zakonom bude i nadalje priznat kao jedan od glavnih kreatora jugoslavenskih standarda i propisa sa područja elektrotehnike. Ovo ističemo radi toga što, po našem mišljenju, postoji latentan nesporazum između Jugoslavenskog elektrotehničkog komiteta i Saveza mašinskih i elektrotehničkih inženjera i tehničara Jugoslavije, u tome, što je »pozvan« da kreira i donosi standarde i propise sa područja elektrotehnike. Naime, koliko smo razabrali iz niza savjetovanja i ličnih kontakata, SMEITU, neki istaknuti predstavnici Saveza smatraju da su oni pozvani da čak donose elektrotehničke propise po uzoru na VDE, iako su komisije SMEITJ-E koje su do sada radile na propisima bile formirane ad hoc i nisu bile gotovo ni u kakvoj vezi sa radom na međunarodnom području. Pošto je Jugoslavija članica međunarodne organizacije IEC, i CEE, aktivno učestvuje u donošenju međunarodnih preporuka i u načelu ih usvaja, rad na donošenju Jugoslavenskih standarda i propisa ne bi se smio odvijati izvan i mimo rada na međunarodnom planu, a koji se odvija putem Tehničkih odbora JEK-a. Budući da je JEK, kolektivno, kao i većina stručnjaka koji rade u Tehničkim odborima, pojedinačno, učlanjeno u SMEITJ, smatramo da je moguće riješiti ovo pitanje podvojenosti u radu i stavovima i ostvariti neku tješnju suradnju zalaganjem rukovodstva obje ove organizacije, u čemu bi Savezni zavod za standardizaciju kao osnivač JEK-a mogao pružiti dobre usluge.

Ako ne bi išlo na neki drugi način, mogao bi se čak JEK proglasiti stručnim organom SMEITJ-a za rad na propisima i standardizaciji.

U svakom slučaju podvojenosti u tom radu, po našem mišljenju, ne smije biti, jer je štetan učinak takvog rada u prošlosti vrlo očit.«

zasedanje tehničkog komiteta za čvrsta mineralna goriva Međunarodne organizacije za standardizaciju ISO/TC 27, odnosno potkomiteta ISO/TC 27/SC 2— mrki ugalj i lignit

U Donjecku SSSR od 12. do 16. juna 1973. godine održano je jedanaesto zasedanje tehničkog komiteta za čvrsta mineralna goriva ISO/TC 27, odnosno potkomiteta ISO/TC 27/SC 2 mrki ugalj i lignit, sa sledećim dnevnim redom:

1. Otvaranje zasedanja i izbor predsednika
2. Proziv delegata
3. Izbor redakcionog odbora
4. Prihvatanje dnevnog reda
5. Izveštaj o radu sekretarijata, dokument ISO/TC 27/SC 2/secr. — 102/254
6. Razmatranje klasifikacije mrkih ugljeva i lignita za energetske svrhe, dokument ISO/TC 27/SC 2/Secr. — 97/242
7. Razmatranje određivanja huminske kiseline u mrkim ugljevima i lignitima, dokument ISO/TC 27/SC 2/Secr. — 96/241
8. Razmatranje određivanja karbonata, ugljen-dioksida u mrkim ugljevima i lignitima, dokument ISO/TC 27/SC 2/Czechoslovakia — 37/240
9. Razmatranje određivanja gustoće mrkih ugljeva i lignita, dokument ISO/TC 27/SC 2/SSSR — 7/237
10. Razmatranje terminologije simbola i koeficijenata, dokument ISO/TC 27/SC 2/Poland — 18/245
11. Razmatranje predloga sekretarijata tehničkog komiteta ISO/TC 27 za određivanje hlora u mrkim ugljevima i lignitima, dokument ISO/TC 27/SC 2/Secr. — 82/212
12. Budući rad
13. Prihvatanje zaključaka
14. Mesto i datum održavanja sledećeg zasedanja
15. Zatvaranje zasedanja

zasedanje

1. Otvaranje zasedanja

Zasedanje je otvorio zamenik ministra za ugalj i industriju Ukrajine P.N. Ivanov. On je pozdravio prisutne delegate poželevši im uspešan rad.

Zatim je za predsednika zasedanja predložio Dr. D. Avgustyn, predstavnicu Poljske delegacije, predlog je jednoglasno prihvaćen.

2. Prisutne delegacije

- Čehoslovačka sa dva delegata
- S.R. Nemačka sa jednim delegatom
- Mađarska sa dva delegata
- Poljska sa četiri delegata (ova zemlja drži sekretarijat potkomiteta)
- Rumunija sa dva delegata
- SSSR sa sedam delegata
- Turska sa jednim delegatom
- Jugoslavija sa jednim delegatom

3. Određivanje redakcionog odbora

Prisutni delegati su se složili da u redakcionom odboru uđu sledeći delegati:

- Dr. I. Avgushevitsh — SSSR
- Dr. I. Diatshkova — SSSR
- Dr. N. Jonesku — Rumunija
- Dr. T. Siemieniewska — Poljska
- Ing. R. Zajaczkiewicz — Poljska

4. Dnevni red

Prihvaćen je predloženi dnevni red, dokument ISO/TC 27/SC2 /Secret. — 103/255 E/F

5. Izveštaj sekretarijata o radu potkomiteta ISO/TC 27/SC 2

Izveštaj o radu potkomiteta podneo je u ime sekretarijata Ing. J. Stan šef Poljske delegacije na osnovu dokumenta N.254. Prisutni delegati prihvatili su jednoglasno izveštaj sekretarijata.

6. Razmatranje dokumenta N. 242 — Klasifikacija mrkih ugljeva i lignita za energetske svrhe.

Diskusiju po ovom dokumentu, delegati su vodili o sledećim problemima:

- granice i interval donje kalorične vrednosti,
- granice i sadržaj pepela i vode, koje treba da posluže kao osnov za klasifikaciju.

Pošto su bila veoma različita mišljenja, dalja diskusija po dokumentu N. 242 ostavljena je za neku od sledećih sednica.

7. Razmatranje dokumenta N. 241 — Određivanje huminske kiseline u mrkom uglju i lignitu.

Posle diskusije po ovom dokumentu prisutni delegati su se složili da se donese sledeći zaključak:

zaključak 103

Da sekretarijat pripremi novi dokument za određivanje huminske kiseline u mrkom uglju i lignitu, na osnovu dokumenta N. 241, dva nova dokumenta po ovom predmetu koja su prezentirana na zasedanju od delegacija SSSR i Čehoslovačke, svih izmena i dopuna dokumenta N. 241 prihvaćenih na ovom zasedanju, i primedbi koje će biti dostavljene sekretarijatu u toku naredna tri meseca.

8. Razmatranje dokumenata za određivanje karbonata ugljendioksida u mrkom uglju i lignitu.

Na razmatranje stavljeni su dva dokumenta za određivanje karbonata ugljendioksida, i to:

— dokument N. 206 — Mađarski predlog (sa dokumentom N. 233/primedbe)

— dokument N. 240 — Čehoslovački predlog

Posle diskusije po ovim dokumentima prihvaćen je sledeći zaključak:

zaključak 104

Da sekretarijat pripremi novi predlog za određivanje karbonata ugljendioksida na osnovu dokumenata N. 206 i N. 240, izmena i dopuna prihvaćenih u toku ovog zasedanja i svih primedbi koje će biti dostavljene sekretarijatu u naredna tri meseca. Zatim će sekretarijat ovaj novi dokument razaslati zemljama članicama potkomiteta na razmatranje.

9. Razmatranje dokumenta N. 237 — Određivanje gustoće mrkih ugljeva i lignita.

Posle diskusije po ovom dokumentu prihvaćen je sledeći zaključak:

zaključak 105

Da sekretarijat pripremi novi dokument na osnovu dokumenta N. 237 i dopuna prihvaćenih na ovom zasedanju, i dostavi sekretarijatu tehničkog komiteta ISO/TC 27, koji će pripremiti predlog ISO — standarda za glasanje.

10. Razmatranje dokumenta N. 245 — Simboli i formule. Razmatran je poljski predlog za simbole i koeficijente preračunavanja pri određivanju parametara mrkih ugljeva i lignita.

Posle diskusije prihvaćen je sledeći zaključak:

zaključak 106

Da sekretarijat pripremi peti nacrt predloga za simbole i formule na osnovu dokumenta N. 245, dopuna i izmena prihvaćenih u toku ovog zasedanja, predloga delegacija Mađarske i SSSR, kao i primedbi koje će biti dostavljene u toku naredna tri meseca.

Novi dokument sekretarijat će razaslati zemljama članicama potkomiteta na razmatranje.

11. Razmatranje dokumenta N. 212 — Određivanje hlora u mrkom uglju i lignitu.

Posle objašnjenja predsednika zasedanja Dr. Avgustyn i Ing. J. Stana o istorijatu ovog dokumenta, prisutni delegati prihvatili su sledeći zaključak:

zaključak 107

Da sekretarijat potkomiteta ISO/TC 27/SC 2 zatraži od tehničkog komiteta ISO/TC 27 da pripremi predlog ISO — standarda za određivanje hlora u mrkom uglju i lignitu prema dokumentu N. 212, i dokument stavi na glasanje zemljama članicama komiteta ISO/TC 27.

12. Naknadno razmatranje dokumenta N. 242 — Klasifikacija mrkih ugljeva i lignita za energetske svrhe.

Posle veoma iscrpne diskusije prisutni delegati su prihvatili sledeći zaključak:

zaključak 108

Da se obrazuje radna grupa ISO/TC 27/SC 2/WG 2 — Klasifikacija mrkih ugljeva i lignita za energetske svrhe.

Učešće u radu ove radne grupe prihvatile su sledeće zemlje članice potkomiteta:

— Čehoslovačka, aktivan (P — član)

— S.R. Nemačka, aktivan (P — član)

— Mađarska, aktivan (P — član)

— Rumunija, aktivan (P — član)

— Jugoslavija, aktivan (P — član)

— Poljska, posmatrač (O — član)

Od zemalja članica potkomiteta koje nisu prisutne na ovom 11-tom zasedanju ISO/TC 27/SC 2 u Donjecku, sekretarijat potkomiteta zatražiće odgovor o njihovom učešću u radu radne grupe ISO/TC 27/SC 2/WG 2.

Za predsednika radne grupe izabran je Dr. R. Kurtz, predstavnik S.R. Nemačke.

Svi dokumenti koji se odnose na klasifikaciju mrkih ugljeva i lignita sekretarijat potkomiteta će dostaviti predsedniku radne grupe ISO/TC 27/SC 2/WG 2.

13. Budući rad

Kao rezultat diskusije o budućem radu prihvaćen je sledeći zaključak:

zaključak 109

Na sledećem zasedanju biće razmatrano:

- Uzimanje i priprema uzoraka mrkih ugljeva i lignita
- Terminologija
- Klasifikacija
- Ispitivanje pepela (ovo pod uslovom ako bude dovoljno vremena za diskusiju).

14. Usvajanje zapisnika

Prisutni delegati usvojili su zaključke po pojedinim tačkama kako je to napred izloženo.

15. Mesto i datum održavanja sledećeg zasedanja
Prihvaćen je predlog delegata S.R. Nemačke Dr. Kurtza da se sledeće zasedanje 1974. godine održi u Kelnu — S.R. Nemačka. Tačan datum održavanja biće naknadno utvrđen.

16. Zatvaranje zasedanja

Dr. Avgustyn, predsednik zasedanja i Dr. Rimeni delegat Mađarske su u ime svih delegata zahvalili organizatoru zasedanja na vrlo dobroj organizaciji i toplom prijemu, predsednik zasedanja Dr. Avgustyn se takođe zahvalila svim delegatima na saradnji.

Predstavnik domaćina Mr. Koval pozdravio je sve delegate, pozelevši dalji uspešan rad potkomiteta ISO/TC 27/SC 2 i zatim zaključio ovogodišnje zasedanje u Donjecku.

Srboljub Stojković dipl. ing.

predlozi standarda za javnu diskusiju

DK 621.643.29: 678.742.2

Predlog standarda
br. 10719

CEVI OD POLIETILENA VISOKE GUSTOĆE
Mere i tolerancije

J U S
G. C6. 620
1973

Pipes of high — density polyethylene dimensions

Ovaj standard je u skladu sa preporukom ISO/R 161, izdanje 1960. god.

1 Predmet standarda

Ovaj standard propisuje mere i tolerancije za cevi od polietilena visoke gustoće u (daljem tekstu »cevi od PE HD«), koje odgovaraju uslovima kvaliteta i metodama ispitivanja, propisanim u standardu JUS G.C6.600

2 Definicije

2.1 Nazivni prečnik prema ovom standardu je spoljašni prečnik cevi » d «

2.2 Radni pritisak cevi je maksimalni pritisak na kojem se cev može koristiti u neprekidnoj primeni.

3 Vrste cevi

Cevi od PE HD se razvrstavaju u 5 vrsta. Razvrstavanje se vrši na osnovu radnog pritiska prema tabeli 4.

4 Mere i tolerancije

4.1 U tabeli 1 date su dimenzije i mase pojedinih vrsta cevi.

4.2 U tabeli 2 data su dozvoljena odstupanja spoljašnjeg prečnika cevi.

4.3 U tabeli 3 data su dozvoljena odstupanja debljine zida cevi.

5 Uslovi kvaliteta

5.1 Cevi proizvedene po ovom standardu moraju odgovarati uslovima kvaliteta propisanim u JUS G.C6.600

5.2 Debljina zida zavisi od radnog pritiska cevi i izračunava se prema obrascu:

$$s = \frac{p \cdot d}{2 \sigma + p}$$

gde je: .

s = debljina zida, zaokružena na 0,1 mm

p = radni pritisak fluida u cevi, u kp/cm^2

d = nazivni prečnik, u mm

σ = dozvoljeno naprezanje (50 kp/cm^2)

Napomena 5. — Dozvoljeno naprezanje određuje se iz vremenskog starenja, pa su na osnovu višegodišnjeg ispitivanja dobivene odgovarajuće vrednosti ($\sigma = 50 \text{ kp/cm}^2$) za 50 godišnji rok trajanja cevi

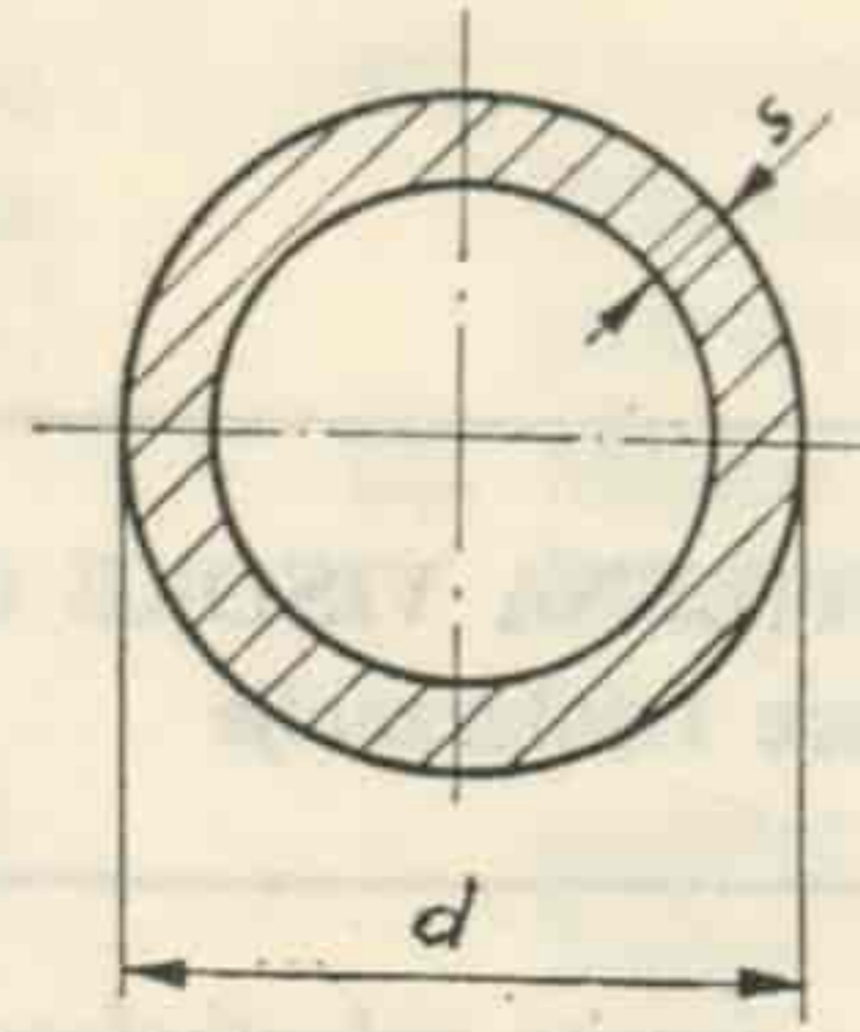

Tabela 1

Mere u mm

Nazivni prečnik d	V r s t a c e v i									
	1		2		3		4		5	
	s	masa \approx kg/m	s	masa \approx kg/m	s	masa \approx kg/m	s	masa \approx kg/m	s	masa \approx kg/m
10	—	—	—	—	—	—	—	—	2,0	0,051
12	—	—	—	—	—	—	—	—	2,0	0,064
16	—	—	—	—	—	—	—	—	2,0	0,091
20	—	—	—	—	—	—	—	—	2,0	0,117
25	—	—	—	—	—	—	2,0	0,150	2,3	0,171
32	—	—	—	—	—	—	2,0	0,196	3,0	0,279
40	—	—	—	—	2,0	0,248	2,3	0,285	3,7	0,430
50	—	—	—	—	2,0	0,314	2,9	0,440	4,6	0,666
63	—	—	2,0	0,399	2,5	0,494	3,6	0,688	5,8	1,05
75	2,0	0,478	2,4	0,572	2,9	0,675	4,3	0,976	6,9	1,48
90	2,2	0,639	2,8	0,791	3,5	0,978	5,1	1,39	8,2	2,12
110	2,7	0,941	3,5	1,20	4,3	1,46	6,3	2,08	10,0	3,14
125	3,1	1,23	3,9	1,51	4,9	1,88	7,1	2,66	11,4	4,08
140	3,5	1,54	4,4	1,92	5,4	2,32	8,0	3,34	12,8	5,11
160	3,9	1,95	5,0	2,47	6,2	3,04	9,1	4,35	14,6	6,67
180	4,4	2,48	5,6	3,12	7,0	3,84	10,2	5,48	16,4	8,42
200	4,9	3,05	6,2	3,84	7,7	4,69	11,4	6,79	18,2	10,4
225	5,5	3,86	7,0	4,84	8,7	5,96	12,8	8,55	20,5	13,1
250	6,1	4,76	7,8	5,99	9,7	7,37	14,2	10,6	22,8	16,2
280	6,9	5,98	8,7	7,47	10,8	9,18	15,9	13,2	25,5	20,3
315	7,7	7,51	9,8	9,45	12,2	11,7	17,9	16,7	28,7	25,7
355	8,7	9,54	11,1	12,1	13,7	14,7	20,1	21,2	32,3	32,6
400	9,8	12,1	12,4	15,2	15,4	18,7	22,7	26,9	36,4	41,4
(450)	11,0	15,2	14,0	19,2	17,4	23,7	25,5	34,0	41,0	52,4
(500)	12,2	18,8	15,5	23,7	19,3	29,2	28,3	41,9	—	—
(560)	13,7	23,6	17,4	29,7	21,6	36,6	31,7	52,5	—	—
(630)	15,4	29,8	19,6	37,6	24,3	46,3	35,7	66,5	—	—
(710)	17,4	38,0	22,1	47,9	27,4	58,7	40,2	84,4	—	—
(800)	19,6	48,1	24,9	60,6	30,8	74,3	—	—	—	—
(900)	22,0	60,7	28,0	76,6	34,7	94,2	—	—	—	—
(1000)	24,4	74,9	31,0	94,7	38,5	116	—	—	—	—

Napomena 1. — Masa cevi u kg/m izračunata je na osnovu srednje gustoće polietilena od $0,95 \text{ g/cm}^3$ i debljine zida sa dodatkom 50% dozvoljenog odstupanja debljine zida.

2. — Nazivni prečnici dati u zagradi zasada nisu stalne serije i predviđaju se sporazumom.

Tabela 2 Mere u mm

Spoljašnji prečnik	
nazivna mera <i>d</i>	dozvoljeno odstupanje + -0,00
10	0,4
12	0,4
16	0,5
20	0,5
25	0,6
32	0,7
40	0,8
50	1,0
63	1,2
75	1,4
90	1,6
110	1,9
125	2,1
140	2,3
160	2,6
180	2,8
200	2,8
225	2,9
250	3,0
280	3,2
315	3,3
355	3,5
400	3,6
450	3,8
500	4,0
560	4,3
630	4,6
710	4,9
800	5,0
900	5,0
1000	5,0

Tabela 3 Mere u mm

Debljina zida		
<i>s</i>		dozvoljeno odstupanje + -0,00
od	do	
—	2,0	0,4
2,1	3,0	0,5
3,1	4,0	0,6
4,1	5,0	0,7
5,1	6,0	0,8
6,1	7,0	0,9
7,1	8,0	1,0
8,1	9,0	1,1
9,1	10,0	1,2
10,1	11,0	1,3
11,1	12,0	1,4
12,1	13,0	1,5
13,1	14,0	1,6
14,1	15,0	1,7
15,1	16,0	1,8
16,1	17,0	1,9
17,1	18,0	2,0
18,1	19,0	2,1
19,1	20,0	2,2
20,1	21,0	2,3
21,1	22,0	2,4
22,1	23,0	2,5
23,1	24,0	2,6
24,1	25,0	2,7
25,1	26,0	2,8
26,1	27,0	2,9
27,1	28,0	3,0
28,1	29,0	3,1
29,1	30,0	3,2
30,1	31,0	3,3
31,1	32,0	3,4
32,1	33,0	3,5
33,1	34,0	3,6
34,1	35,0	3,7
35,1	36,0	3,8
36,1	37,0	3,9
37,1	38,0	4,0
38,1	39,0	4,1
39,1	40,0	4,2
40,1	41,0	4,3

Napomena 3. — Vrednosti dozvoljenih odstupanja u tabeli 2 dobijaju se iz spoljašnjeg prečnika i to:

- za *d* 10 do 160 mm: $\Delta d = 0,015 d + 0,2$ mm
- za *d* 180 do 750 mm: $\Delta d = 0,004 d + 2$ mm
- za *d* 750 do 1000 mm: $\Delta d = + 5$ mm

Vrednosti se zaokrugljuju na sledeći veći deseti deo milimetra.

Napomena 4. — Vrednosti dozvoljenih odstupanja u tabeli 3 dobijaju se iz srednje debljine zida prema sledećoj jednačini:

$$\Delta s = 0,1 s + 0,2 \text{ mm}$$

Vrednosti se zaokrugljuju na sledeći veći deseti deo milimetra.

5.3 U tabeli 4 dati su dozvoljeni radni pritisci za pojedine vrste cevi za vodu i »neopasne fluide« na 20°C.

Tabela 4

Vrsta cevi	1	2	3	4	5
Radni pritisak u kp/cm ²	2,5	3,2	4	6	10

5.4 Prema današnjem iskustvu i znanju o dugotrajnom ponašanju cevi od polietilena visoke gustoće izdrže pritiske navedene u tabeli 5 zavisno od protočnog fluida na temperaturi do 20°C.

Tabela 5

Protočni fluid	Vrsta cevi				
	1	2	3	4	5
	radni pritisak kp/cm ²				
Voda i neopasni protočni fluidi, prema kojima je PE visoke gustoće otporan	2,5	3,2	4	6	10
Opasni protočni fluidi, prema kojima je PE visoke gustoće otporan	1	1,6	1,6	2,5	6
Protočni fluidi prema kojima je PE visoke gustoće uslovno otporan	1*	1,6*	1,6*	2,5*	6*

* Pre upotrebe potrebno je opasnost protočnog fluida proveriti na osnovu iskustva o veku trajanja već ugrađenih cevi.

Napomena 6. — »Opasni fluidi« su materije, koje su lako zapaljive, otrovne, razvijaju otrovne pare ili na drugi način ugrožavaju život, zdravlje ili pogon (n.pr. na povišenoj temperaturi ili pritisku).

Napomena 7. — Na povišenim temperaturama opada vek trajanja cevi, zbog toga primenljivost cevi na višim temperaturama mora se ispitati od slučaja do slučaja.

Napomena 8. — Zbog velike električne otpornosti, kod ovih cevi može doći do elektrostatičkog naboja, što u određenim okolnostima treba uzeti u obzir.

6 Označavanje

Cevi od PE HD označavaju se na svakom metru dužine sledećim oznakama:

- naziv ili znak proizvođača,
- spoljašnji prečnik,
- radni pritisak,
- JUS G.C6.620 (po stupanju standarda na snagu),
- godina proizvodnje

Primer:

200 4 JUS G.C6.620
X 1973

gde je X oznaka proizvođača.

7 Pakovanje i isporuka

Cevi od PE HD izrađuju se u ravnim komadima dužine do 12 m.

Uz svaki svežanj pravih komada cevi mora biti pričvršćena etiketa koja mora sadržati podatke prema tački 6, sem toga broj komada u svežnju, ukupnu masu u kg i ukupnu dužinu u m.

Veza sa drugim standardima:

- JUS G.C6.600 — Cevi od polietilena. Uslovi kvaliteta i metode ispitivanja
- JUS G.C6.684 — Cevi od polietilena. Smernice za pripremu cevi za cevovod
- JUS G.C6.684 — Cevi od polietilena. Smernice za pripremu cevi za cevovod
- JUS G.C6.685 — Cevovodi od polietilena za vodovode. Cevi i spojni elementi

DK 621.643.29:678.742.2:628.1

Predlog standarda
br. 10 720CEVOVODI OD POLIETILENA ZA VODOVODE
Cevi i spojni elementiJ U S
G. C6. 685
1973*Pipe lines of low-density PE and of high-density PE for drinking water installations; tubes, pipe connections and components for pipe lines***1 Predmet standarda**

Ovaj standard obuhvata cevi od polietilena niske gustoće (u daljem tekstu »cevi od PE LD«), i cevi od polietilena visoke gustoće (u daljem tekstu »cevi od PE HD«) kao i odgovarajuće cevne spojnice i lukove za spoljne vodovode (za hladnu vodu) radnog pritiska 6 i 10 at.

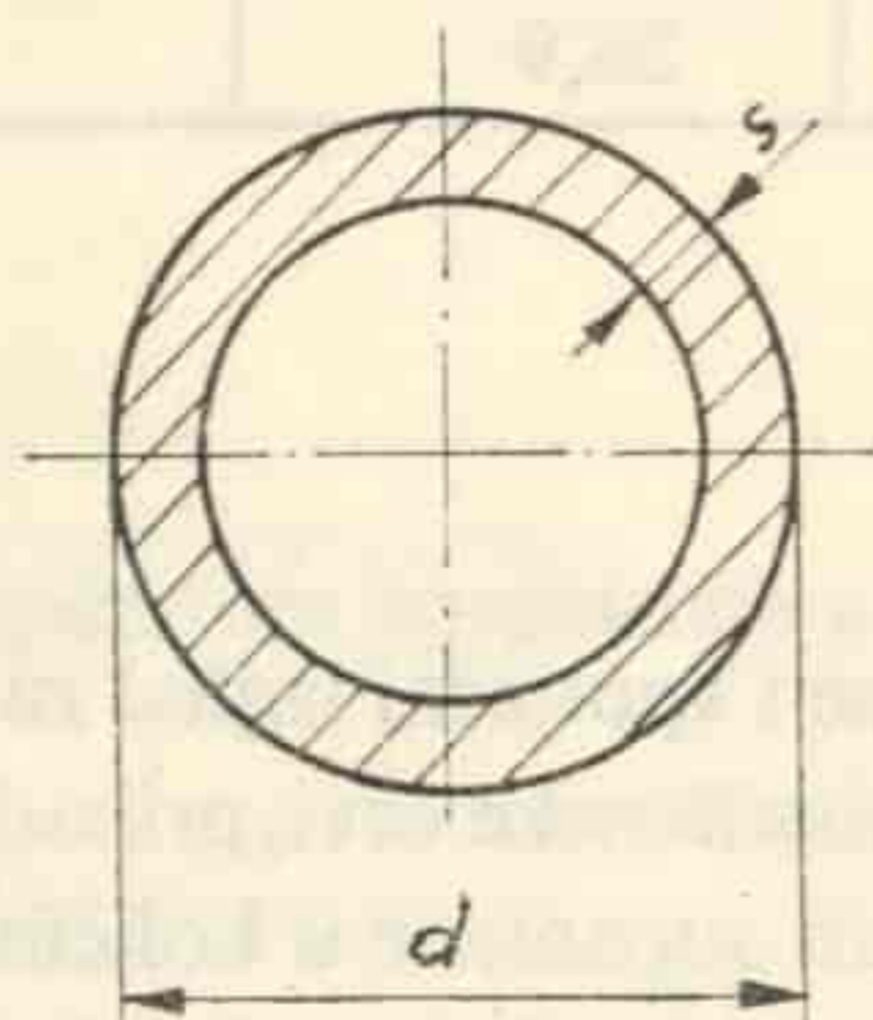
U ovom standardu izdvojene su mere cevi iz JUS G.C6.610 i JUS G.C6.620 koje se koriste za vodovod, kao i dodatni zahtevi koje moraju ispuniti cevi za vodovode i potrebne smernice za njihovo pravilno spajanje.

2 Područje primene

Cevi, spojni elementi i fazonski komadi po ovom standardu namenjene su podzemnom polaganju i za spoljno polaganje, ukoliko su zaštićene od smrzavanja, svetlosti i mehaničkog oštećenja.

3 Oblik i mere cevi**3.1 Oblik**

Cevi od polietilena za vodovod proizvode se sa ravnim krajevima.

Slika 1

3.2 Mere

3.21 U tabeli 1 date su dimenzije i mase cevi od PE LD, za tolerancije važe odgovarajuće vrednosti propisane u JUS G.C6.610 tabela 2 i 3.

Tabela 1: Cevi od PE LD

Mere u mm

Nazivni prečnik d	RADNI PRITISAK			
	6 at		10 at	
	Debljina zida s	Masa po m dužnom \approx kg/m	Debljina zida s	Masa po m dužnom \approx kg/m
20	2,0	0,113	3,3	0,170
25	2,7	0,187	4,2	0,267
32	3,4	0,301	5,3	0,432
40	4,3	0,473	6,7	0,677
50	5,4	0,738	8,3	1,05
63	6,7	1,15	10,5	1,67
75	8,0	1,63	12,5	2,36
90	9,6	2,35	15,0	3,40
110	11,8	3,52	18,3	5,06

3.22 U tabeli 2 date su dimenzije i mase cevi od PE HD, za tolerancije važe odgovarajuće vrednosti propisane u JUS G.C6.620 tabela 2 i 3.

Tabela 2: Cevi od PE HD

Mere u mm

Nazivni prečnik d	RADNI PRITISAK			
	6 at		10 at	
	Debljina zida s	Masa po m dužnom \approx kg/m	Debljina zida s	Masa po m dužnom \approx kg/m
20	—	—	2,0	0,117
25	2,0	0,150	2,3	0,171
32	2,0	0,196	3,0	0,279
40	2,3	0,285	3,7	0,430
50	2,9	0,440	4,6	0,666
63	3,6	0,688	5,8	1,05
75	4,3	0,976	6,9	1,48
90	5,1	1,39	8,2	2,12
110	6,3	2,08	10,0	3,14
125	7,1	2,66	11,4	4,08
140	8,0	3,34	12,8	5,11
160	9,1	4,35	14,6	6,67
180	10,2	5,48	16,4	8,42
200	11,4	6,79	18,2	10,4
225	12,8	8,55	20,5	13,1
250	14,2	10,6	22,8	16,2
280	15,9	13,2	25,5	20,3
315	17,9	16,7	28,7	25,7
355	20,1	21,2	32,3	32,6
400	22,7	26,9	36,4	41,4

4 Uslovi kvaliteta

Uslovi kvaliteta za sirovinu, isporuku, osobine i spoljašni izgled za cevi od PE LD i cevi od PE HD propisani su u JUS G.C6.600 sa sledećim dodatnim zahtevima: polietilenske cevi, pripadajući spojevi i armature ne smeju pijaćoj vodi menjati ukus, miris i boju. Iz cevi se ne smeju izlučivati supstance u količinama štetnim po zdravlje. Cevi ne smeju biti pogodan medij za umnožavanje algi u vodi. Pored navedenih karakteristika moraju polietilenske cevi odgovarati propisima pravilnika o higijensko tehničkim merama za zaštitu pijaće vode (Sl. list SFRJ br. 44/60).

Boja cevi mora biti crna.

5 Označavanje

Cevi od polietilena za vodovod označavaju se na svakom metru sledećim oznakama:

- vrsta cevi,
- nazivni prečnik, u mm,
- radni pritisak, u at,
- JUS oznaka za odgovarajuću vrstu cevi,
- naziv ili znak proizvođača
- godina proizvodnje

Primer: za cev od PE LD:

50 6 at JUS G.C6.610

X 1973

Primer za cev od PE HD

90 10 at JUS G.C6.620

X 1973

gde je X oznaka proizvođača.

6 Smernice za spajanje cevi

6.1 Opšta objašnjenja

Ove smernice se odnose na mogućnosti spajanja kao i na fazonske komade. Slike su samo šematski prikazi i služe za orijentaciju.

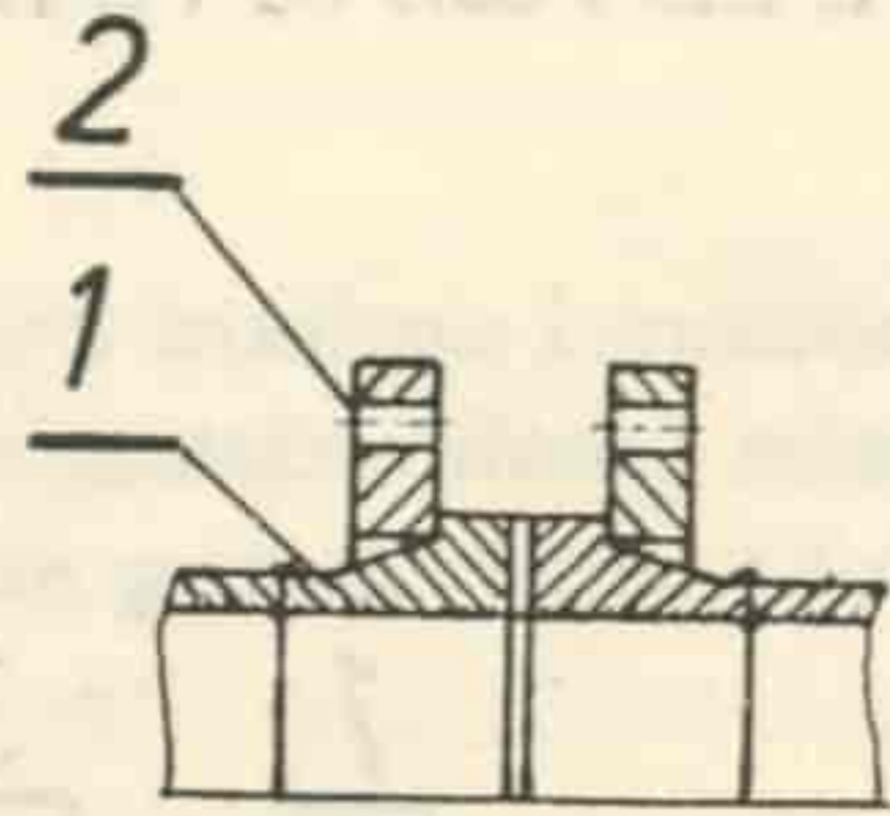
Fazonski komadi moraju biti označeni sa nazivnom merom cevi za čije spajanje su namenjeni, kao i sa oznakom za sirovinu iz koje je cev izrađena (PE LD, PE HD).

6.2 Spojevi sa prirubnicama

Tuljak može biti na cev zavaren ili nabijen.

Na slici 2 prikazan je spoj sa zavarenim tuljkom i slobodnom prirubnicom.

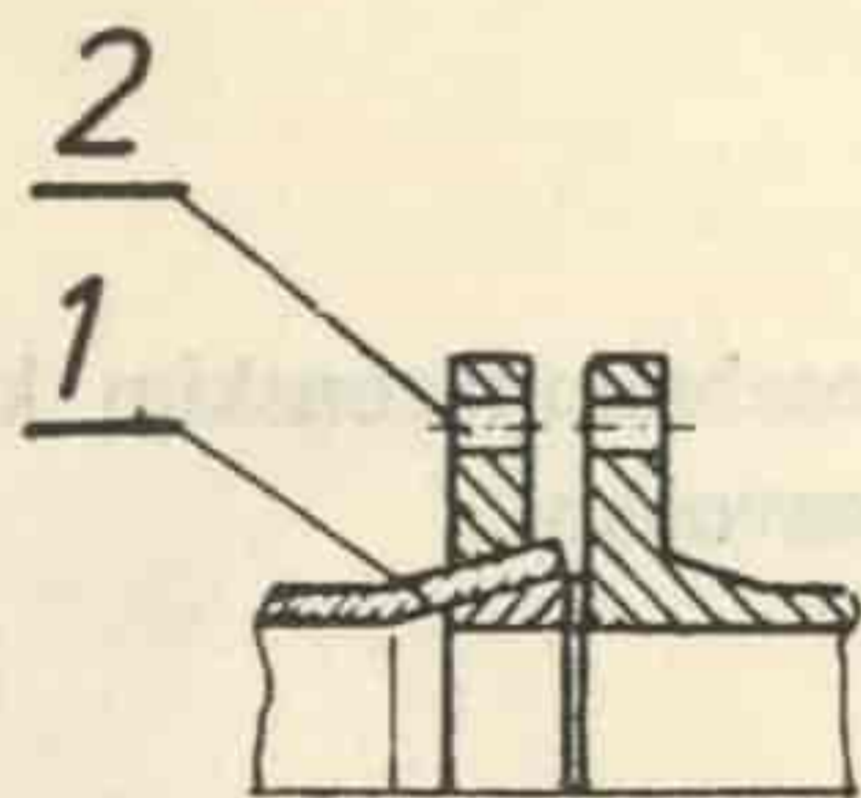
- 1 = zavaren tuljak
- 2 = slobodna prirubnica

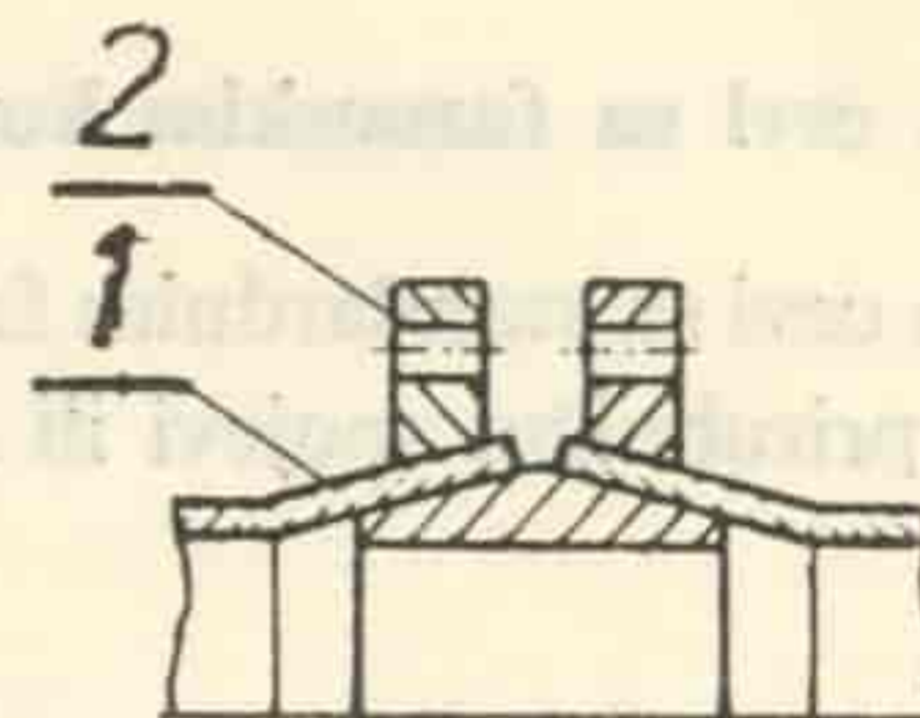
Slika 2

Na slikama 3 i 4 prikazani su spojevi sa koničnim tuljkom i slobodnom prirubnicom.

- 1 = konični tuljak
- 2 = slobodna prirubnica

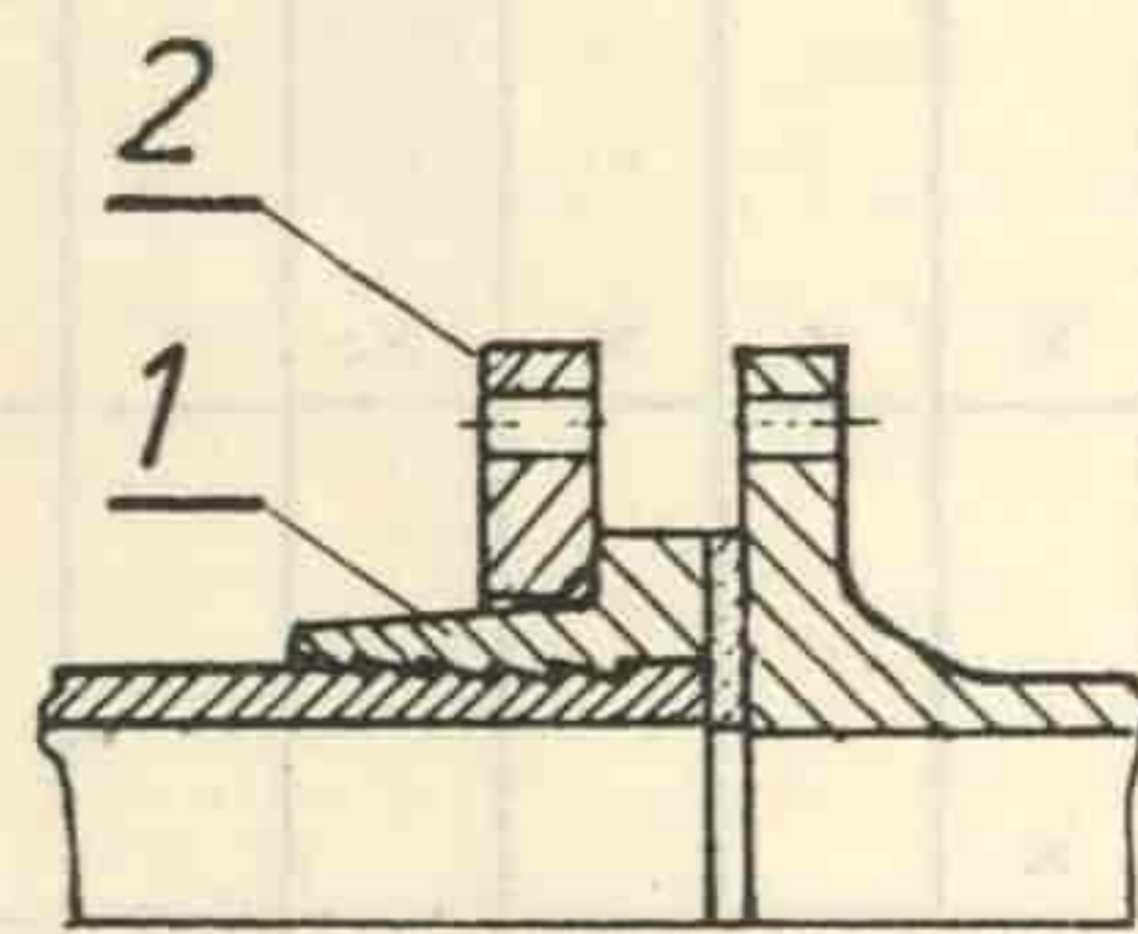
Slika 3

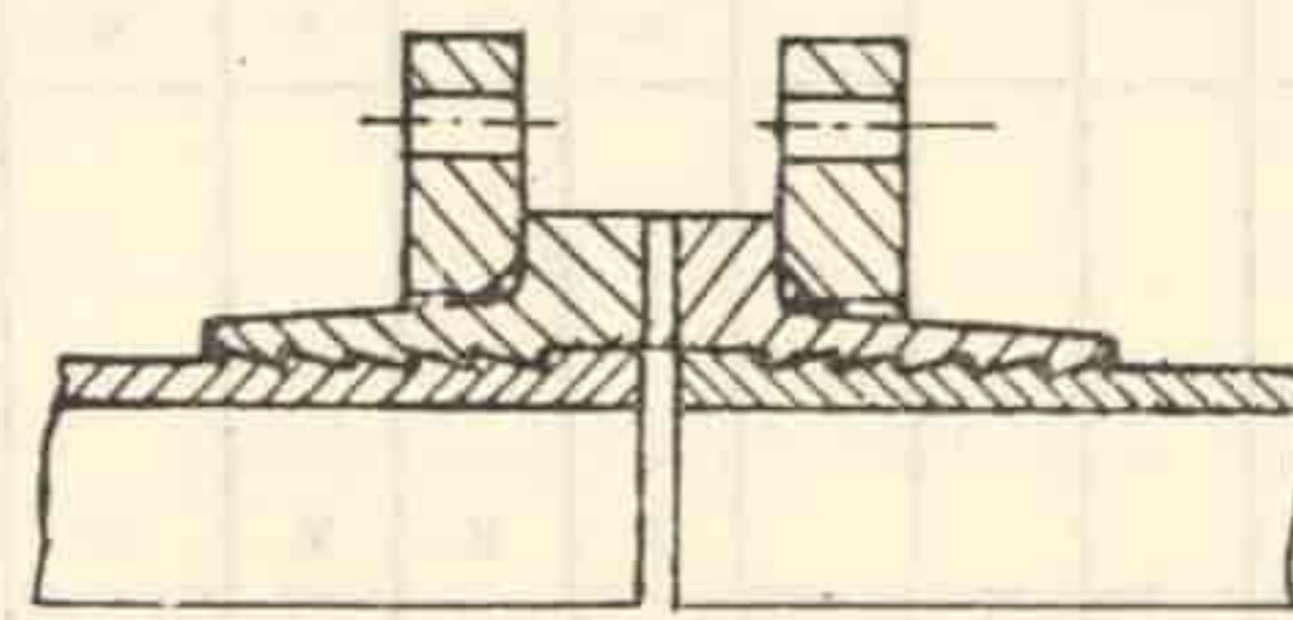
Slika 4

Na slikama 5 i 6 prikazani su spojevi sa zupčastom spojnicom i slobodnom prirubnicom.

- 1 = zupčasta spojnica
- 2 = slobodna prirubnica

Slika 5

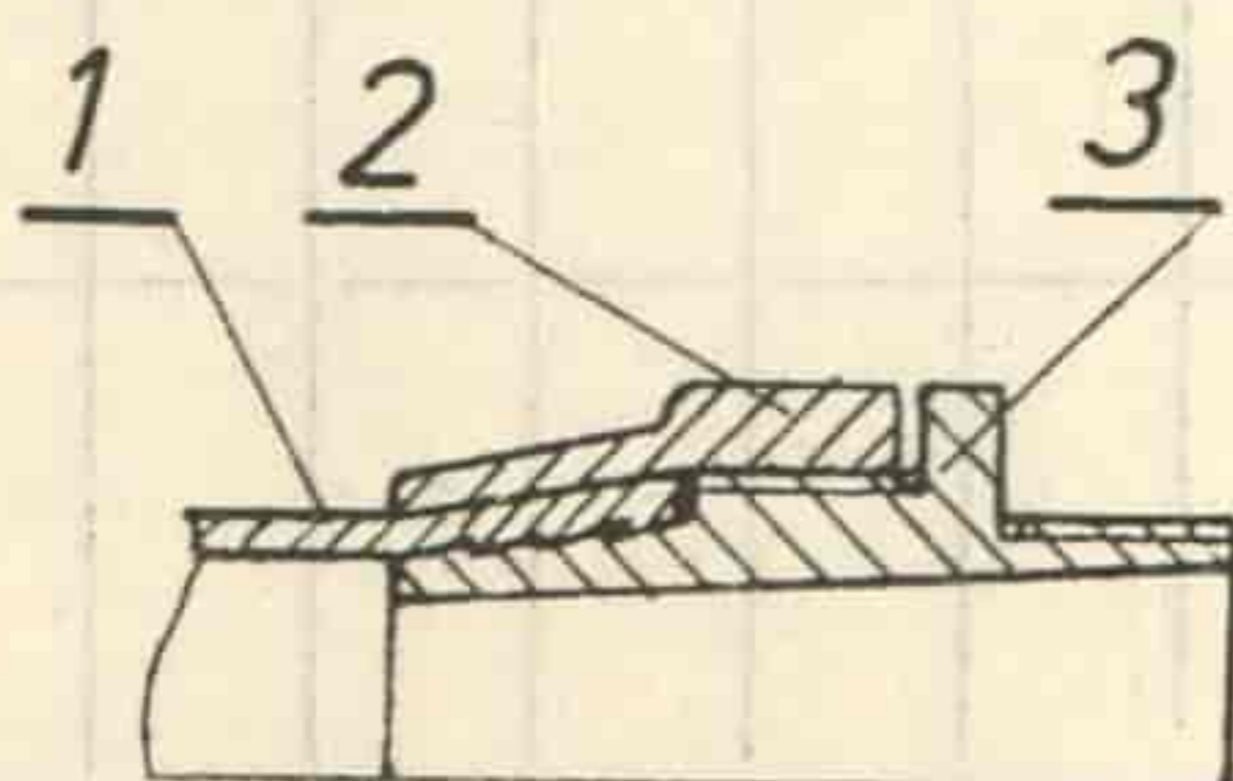

Slika 6

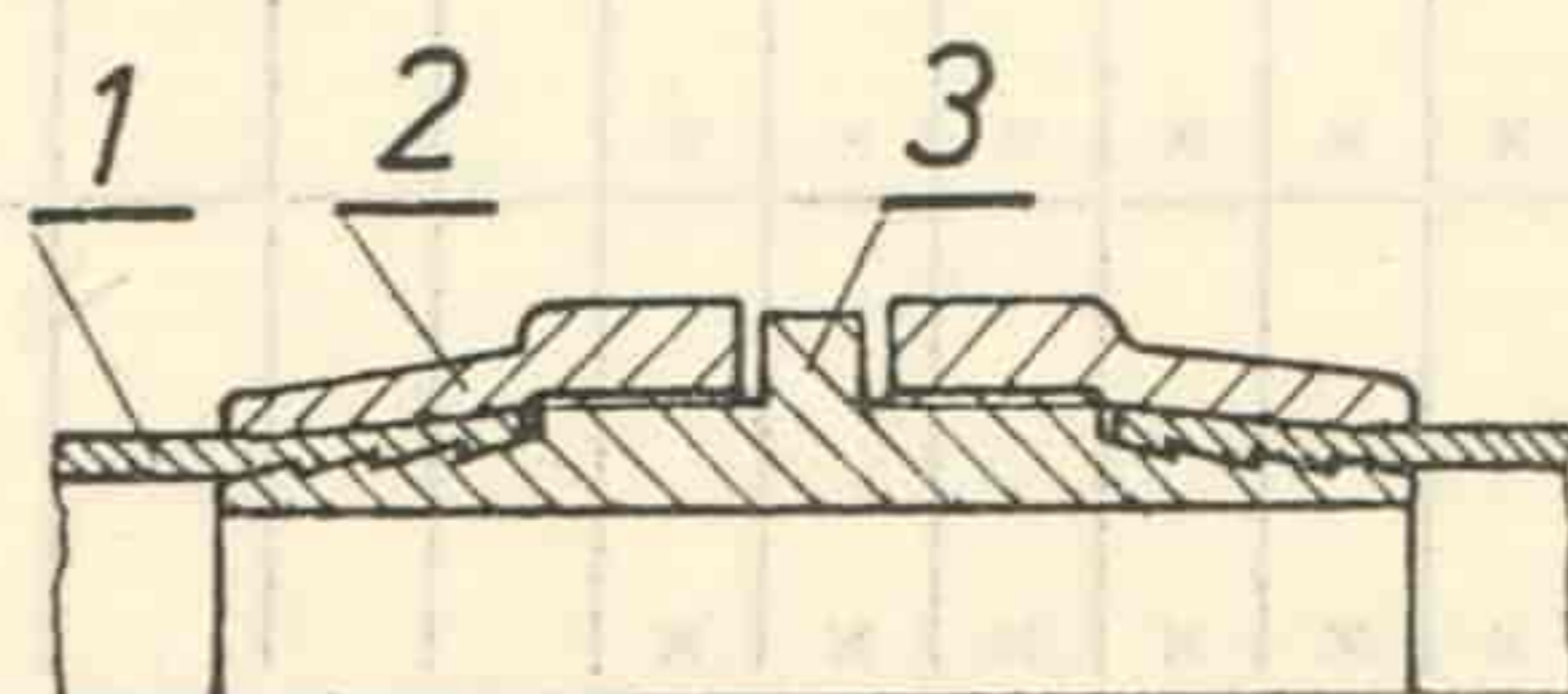
6.3 Spojevi sa spojnicama

6.31 Spojnice sa navrtkama od plastične mase za cevi od PE LD prikazane su na slici 7 i 8.

- 1 = cevi od PE
- 2 = nabijen tuljak
- 3 = spojnica sa navrtkom

Slika 7

Slika 8

6.5 Cevni lukovi

Kod hladnog savijanja cevi treba se pridržavati sledećih najmanjih vrednosti za radius savijanja:

$$\begin{aligned} \text{za cevi od PE LD } r_{\min} &= 10 d \\ \text{za cevi od PE HD: } r_{\min} &= 12 d \end{aligned}$$

7 Prikaz primene pojedinih načina spajanja

U tabeli 3 za pojedine nazivne mere cevi dat je prikaz načina spajanja

Veza sa drugim standardima:

JUS G.C6.600 — Cevi od polietilena. Uslovi kvaliteta i metode ispitivanja

JUS G.C6.610 — Cevi od polietilena niske gustoće. Mere i tolerancije

JUS G.C6.620 — Cevi od polietilena visoke gustoće. Mere i tolerancije

anotacije predloga jugoslovenskih standarda

iz oblasti čelika za vijke, navrtke i zakovice — predlog revizije

Krajnji rok za dostavljanje primedbi 1. decembar 1973. godine

Ovim se stavlja na javnu diskusiju predlog revizije standarda čelika za vijke, navrtke i zakovice.

Predlog br. 10721 Nelegirani čelici za vijke, navrtke i zakovice **JUS C.B0.506**

Predlog za reviziju ovog standarda pripremila je Stručna komisija za vijke i navrtke. Predlozi su posebno odštampani i dostavljeni zainteresovanim.

Međutim, ukoliko još ima zainteresovanih koji nisu dobili tekstove predloga, isti se mogu obratiti Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju (Beograd, poštanski pregradak 933) sa zahtevom da im se pojedini predlozi dostave naknadno.

iz oblasti čeličnog lima

Krajnji rok za dostavljanje primedbi 1. decembar 1973. godine

Ovim se stavlja na javnu diskusiju predlog standarda iz oblasti čeličnog lima i to:

Predlog br. 10722 Toplovaljani rebrasti lim mere i tolerancije **JUS C.B4.114**

Gornji predlog pripremila je Stručna komisija obrazovana od predstavnika proizvođača, potrošača i zainteresovanih ustanova. Predlog je posebno odštampan i dostavljen zainteresovanim.

Međutim, ukoliko još ima interesanata koji nisu dobili tekst predloga, oni se mogu obratiti Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju (Beograd, poštanski pregradak 933) sa zahtevom da im se predlog naknadno dostavi.

iz oblasti čelika za poboljšanje i cementaciju — predlog revizije

Krajnji rok za dostavljanje primedbi: 1. decembar 1973. godine

Ovim se stavlja na javnu diskusiju predlozi revizije standarda čelika za poboljšanje i cementaciju:

Predlog br. 10723 Čelici za poboljšanje **JUS C.B9.020**

Predlog br. 10724 Čelici za cementaciju..... **JUS C.B9.021**

Predloge za reviziju ovih standarda pripremila je stručna komisija za čelike za poboljšanje i cementaciju. Predlozi su posebno odštampani i dostavljeni zainteresovanim.

Međutim, ukoliko još ima zainteresovanih koji nisu dobili tekstove predloga isti se mogu obratiti Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju (Beograd, pošt. pregradak 933) sa zahtevom da im se pojedini predlozi dostave naknadno.

iz oblasti cevi i spojki od plastičnih masa

Krajnji rok za dostavljanje primedaba: 1. decembar 1973. godine

Predlog br. 10725 Cevi od polietilena. Uslovi kvaliteta i metode ispitivanja **JUS G.C6.600**

Predlog br. 10726 Cevi od polietilena niske gustoće. Mere i tolerancije **JUS G.C6.610**

- Predlog br. 10727** Cevi od polietilena. Smernice za pripremu cevi za cevovod **JUS G.C6.684**
- Predlog br. 10728** Cevi od plastičnih masa. Merenje dimenzija **JUS G.S3.502**
- Predlog br. 10729** Plastične mase. Polietilenska masa niske gustoće za izradu cevi **JUS G.C1.300**
- Predlog br. 10730** Ispitivanje plastičnih masa. Određivanje vlage u poliolefinima **JUS G.S1.601**
- Predlog br. 10731** Ispitivanje plastičnih masa. Određivanje sadržaja čađi u polietilenu **JUS G.S1.602**

Nacrte predloga standarda predložilo je poslovno udruženje »JUPLAS«, izuzev JUS G.S3.502 koji je pripremljen u Zavodu prema predlogu međunarodnog standarda ISO/DIS 3126 iz 1973. god. Predlozi JUS G.C6.600, JUS G.C6.610 i JUS G.C1.300 su predlozi za reviziju postojećih standarda izdanja iz 1965. Za izradu nacrti korišćeni su podaci iz dokumentacije ISO i DIN-a.

Nacrte predloga standarda su usvojeni na sastanku stručne komisije za cevi od polietilena.

Predlozi su posebno umnoženi i dostavljeni zainteresovanim preduzećima i ustanovama na mišljenje i stavljanje primedaba.

Interesenti koji nisu dobili navedene predloge mogu se obratiti Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju (Beograd pošt. fah 933) sa zahtevom da im se tekstovi predloga standarda naknadno dostave.

iz oblasti alata

Krajnji rok za dostavljanje primedbi: 1. decembar 1973. godine

Ovim se stavljaju na javnu diskusiju predlozi sledećih jugoslovenskih standarda:

- Predlog br. 10732** Listovi za testere za metal **JUS K.D1.020**
- Predlog br. 10733** Lukovi za ručne testere za metal **JUS K.D1.027**
- Predlog br. 10734** Primena tvrdih metala na alatima za oblikovanje i odsecanje **JUS K.A9.025**

Predlozi su izrađeni u Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju i ovim se stavljaju na javnu diskusiju. Zainteresovane organizacije mogu se obratiti Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju (Beograd, Cara Uroša br. 54, p. fah 933) sa zahtevom da im se ovi predlozi dostave radi stavljanja eventualnih primedbi.

Zahtevi za slanje materijala mogu se dostaviti najkasnije do 31. oktobra 1973. godine.

iz oblasti alata od tvrdog metala za izvlačenje žice i cevi

Krajnji rok za dostavljanje primedbi: 1. decembar 1973.

Ovim se stavljaju na javnu diskusiju predlozi sledećih jugoslovenskih standarda:

- Predlog br. 10735** Alat od tvrdog metala, za izvlačenje žice i cevi od čelika od obojenih metala. Osnovni pojmovi. Označavanje..... **JUS K.H3.010**
- Predlog br. 10736** Matrice za izvlačenje žice od obojenih metala .. **JUS K.H3.012**
- Predlog br. 10737** Matrice za izvlačenje žice od čelika **JUS K.H3.011**
- Predlog br. 10738** Matrice za izvlačenje šipki kružnog preseka od čelika..... **JUS K.H3.013**
- Predlog br. 10739** Matrice za izvlačenje šipki kružnog preseka, od obojenih metala **JUS K.H3.014**
- Predlog br. 10740** Matrice za izvlačenje cevi od čelika **JUS K.H3.015**
- Predlog br. 10741** Matrice za izvlačenje cevi od obojenih metala **JUS K.H3.016**
- Predlog br. 10742** Matrice za izvlačenje šipki kvadratnog i pravougaonog preseka, od čelika **JUS K.H3.017**

anotacije predloga jugoslovenskih

- Predlog br. 10743** Matrice za izvlačenje šipki kvadratnog i pravougaonog preseka, od obojenih metala **JUS K.H3.018**
- Predlog br. 10744** Matrice za izvlačenje šipki šestougaonog preseka, od čelika **JUS K.H3.019**
- Predlog br. 10745** Matrice za izvlačenje šipki šestougaonog preseka, od obojenih metala **JUS K.H3.020**
- Predlog br. 10746** Trnovi za izvlačenje, sa navarenim prstenom od tvrdog metala **JUS K.H3.021**
- Predlog br. 10747** Trnovi za izvlačenje, sa prstenom pričvršćenim navojem **JUS K.H3.022**

Predlozi standarda izrađeni su u Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju na bazi preporuke ISO/R 1684 iz 1970. godine i standarda DIN 1547 iz 1969. i ovim se stavljaju na javnu diskusiju. Zainteresovane organizacije mogu se obratiti Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju (Beograd, Cara Uroša br. 54, p. fah 933) sa zahtevom da im se dostavi ovaj materijal radi stavljanja eventualnih primedbi.

Zahtevi za slanje materijala mogu se dostaviti najkasnije do 31. oktobra 1973. godine.

iz oblasti cevnih priključaka

Krajnji rok za dostavljanje primedbi: 1. decembar 1973. godine

Ovim se stavljaju na javnu diskusiju predlozi sledećih jugoslovenskih standarda:

- Predlog br. 10748** Čepovi i cevni priključci. Upusti i žlebovi sa metričkim navojem **JUS M.B1.016**
- Predlog br. 10749** Čepovi i cevni priključci. Upusti i žlebovi sa cevničkim navojem **JUS M.B1.017**

Predlozi su izrađeni u Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju i ovim se stavljaju na javnu diskusiju. Zainteresovane organizacije mogu se obratiti Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju (Beograd, Cara Uroša br. 54, p. fah 933) sa zahtevom da im se ovi predlozi dostave radi stavljanja eventualnih primedbi.

Zahtevi za slanje materijala mogu se dostaviti najkasnije do 31. oktobra 1973. godine.

iz oblasti industrijskih dizalica

Krajnji rok za dostavljanje primedbi: 1. decembar 1973.

Ovim se stavljaju na javnu diskusiju sledeći predlozi revizije standarda:

- Predlog br. 10750** Industrijske dizalice:
Kovane teretne kuke. Tehnički uslovi za izradu i isporuku **JUS M.D1.140**
- Predlog br. 10751** „ Kovane teretne kuke. Kontrola i održavanje u pogonu **JUS M.D1.141**
- Predlog br. 10752** „ Kovane teretne kuke. Jednokrake. Otkovci. Oblik i mere **JUS M.D1.143**
- Predlog br. 10753** „ Kovane teretne kuke. Jednokrake. Obradene **JUS M.D1.144**
- Predlog br. 10754** „ Kovane teretne kuke. Dvokrake. Otkovci. Oblik i mere **JUS M.D1.145**
- Predlog br. 10755** „ Kovane teretne kuke. Dvokrake. Obradene. Oblik i mere **JUS M.D1.146**
- Predlog br. 10756** „ Donji deo koturače za donje vešanje. Sklop vešanja teretne kuke za električni vitao .. **JUS M.D1.148**
- Predlog br. 10757** „ Donji deo koturače za donje vešanje. Sklop vešanja teretne kuke za dizalice **JUS M.D1.149**
- Predlog br. 10758** „ Donji deo koturače za donje vešanje. Obrtna traverza za dizalice **JUS M.D1.150**

objavljeni jugoslovenski standardi

- Predlog br. 10759** „ Donji deo koturače za donje vešanje. Navrtke teretnih kuka za dizalice **JUS M.D1.151**
- Predlog br. 10760** „ Donji deo koturače za donje vešanje. Osi-gurač navrtke za dizalice **JUS M.D1.152**
- Predlog br. 10761** „ Lamelne teretne kuke. Tehnički uslovi za izradu i isporuku **JUS M.D1.153**

Predlozi standarda su umnoženi i dostavljeni na adresu izvesnog broja zainteresovanih preduzeća radi dostavljanja obrazloženih pismenih primedbi.

Interesenti koji ove predloge nisu dobili mogu se obratiti Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju (Beograd, Cara Uroša 54, poštanski pregradak 933) sa zahtevom da im se predlozi naknadno dostave.

iz oblasti čeličnih posuda za tečne plinove

Krajnji rok za dostavljanje primedbi: 1. decembar 1973. godine

Ovim se stavljaju na javnu diskusiju predlozi revizije sledećih jugoslovenskih standarda:

- Predlog br. 10762** Zavarene čelične boce za propan-butan, za punjenje 5, 10 kg **JUS M.Z2.510**
- Predlog br. 10763** Zavarene čelične boce za propan-butan, za punjenje 1 i 2 kg **JUS M.Z2.515**
- Predlog br. 10764** Zavarene čelične boce za propan-butan, za punjenje 3 kg **JUS M.Z2.516**
- Predlog br. 10765** Postolja za boce za punjenje 1 i 2 kg **JUS M.Z2.550**
- Predlog br. 10766** Zavarene čelične boce za propan-butan, za punjenje 15, 25 i 35 kg **JUS M.Z2.511**
- Predlog br. 10767** Zaštitne kape za boce za propan-butan, nazivnog punjenja 10, 15, 25 i 35 kg **JUS M.Z2.555**

Obim revizije utvrđen je na sastanku Stručne komisije održanom 7. i 8. juna 1973. godine u Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju. Zainteresovane organizacije mogu se obratiti Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju sa zahtevom da im se dostavi potreban materijal u vezi sa ovom revizijom, radi stavljanja eventualnih primedbi.

Zahtevi za slanje ovog materijala mogu se dostaviti najkasnije do 31. oktobra 1973. godine.

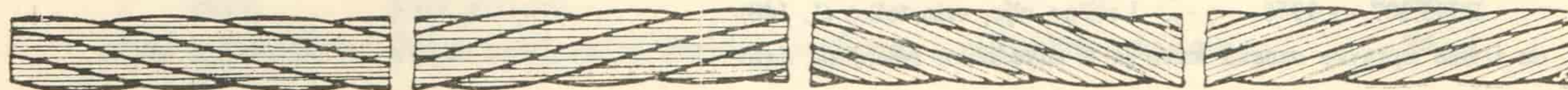
ispravke, izmene i dopune

— U jugoslovenskim standardima JUS C.H1.051, JUS C.H1.052 i JUS C.H1.053, objavljenim u »Službenom listu SFRJ« br. 29/1968, treba postojeći tekst i sliku u tač. 6 zameniti sa sledećim tekstom i slikom:

Uže može biti »unakrsno desno« (oznaka: s/Z) ili »unakrsno levo« (oznaka: z/S), použeno. Isto tako uže može biti i istosmerno desno (oznaka: z/Z) ili istosmerno levo (oznaka: s/S), použeno. Ukoliko poručilac ne navede način i smer použavanja, uže se isporučuje unakrsno desno použeno.

Unakrsno použeno uže

Istosmerno použeno uže

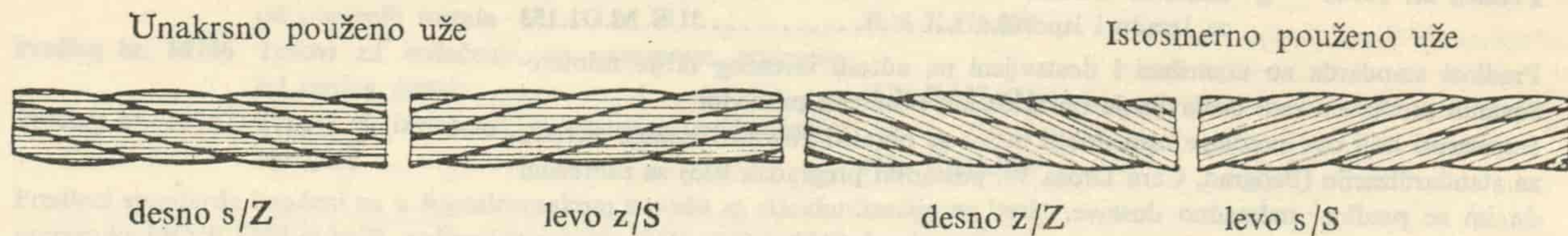
desno s/Z

levo z/S

desno z/Z

levo s/S

— U jugoslovenskim standardima JUS C.H1.072, JUS C.H1.081, JUS C.H1.091, JUS C.H1.101, JUS C.H1.110, i JUS C.H1.111, objavljenim u »Službenom listu SFRJ« br. 49/1971, treba postojeću sliku u tač. 6. zameniti sa sledećom slikom:

Iz Jugoslovenskog zavoda za standardizaciju

IZMENE

U Službenom listu SFRJ br. 40/73 od 19. juna 1973. godine objavljena su sledeća rešenja:

— »Rešenje o izmeni rešenja o jugoslovenskim standardima iz oblasti prerade nafte«, koje glasi:

U Rešenju o jugoslovenskim standardima iz oblasti prerade nafte (»Službeni list SFRJ« br. 18/73) u tački 1 oznaka: JUS B.H3.306« zamenjuje se oznakom: »JUS B.H3.302« a oznaka: »JUS B.H3.307« oznakom: »JUS B.H3.303«.

— Rešenje o izmeni rešenja o jugoslovenskim standardima za proizvode nafte: motorna, vretenska, ležišna, osovinska i cilindarsko ulje za zasićenu paru«, koje glasi:

U rešenju o jugoslovenskim standardima za proizvode od nafte: motorna, vretenska, ležišna, osovinska i cilindarsko ulje za zasićenu paru (»Službeni list FNRJ« br. 48/56) u tački 1 oznaka:

»JUS B.H3.302« zamenjuje se oznakom: »JUS B.H4.402«, oznaka:

»JUS B.H3.303« zamenjuje se oznakom: »JUS B.H4.403«, oznaka:

»JUS B.H3.304« zamenjuje se oznakom: »JUS B.H4.404«, oznaka:

»JUS B.H3.305« zamenjuje se oznakom: »JUS B.H4.405«, oznaka:

»JUS B.H3.306« zamenjuje se oznakom: »JUS B.H4.406«, oznaka:

»JUS B.H3.307« zamenjuje se oznakom: »JUS B.H4.407«,

Oba rešenja stupaju na snagu osmog dana od dana objavljivanja u »Službenom listu SFRJ«.

Gore navedene izmene oznaka standarda izvršene su u skladu sa JUS B.H0.510 — »Maziva od nafte, katrana iz uglja i škrljaca i sintetička maziva. Klasifikacija i nomenklatura«

Umoljavaju se svi imaoци jugoslovenskih zbirki standarda B-II-1 — »Nafta i derivati« i B-II-2 — »Nafta. Metode ispitivanja« odnosno sve imaoce standarda:

JUS B.H3.306 — 1973 — Mineralna ulja. Ulja za mehaničke prenosnike motornih vozila. (Tip MP 4)

B.H3.307 — 1973 — Mineralna ulja. Ulja za mehaničke prenosnike motornih vozila. (Tip MP 5)

B.H3.302 — 1956 — Proizvodi od nafte. Obična maziva, ulja iz nafte.
„ Ležišno ulje, vrlo lako (L 25)

B.H3.303 — 1956 — „ Ležišno ulje, lako (L 35)

B.H3.304 — 1956 — „ Ležišno ulje, srednje (L 45)

B.H3.305 — 1956 — „ Ležišno ulje, srednje teško (L 60)

B.H3.306 — 1956 — „ Ležišno ulje, teško (L 100)

B.H3.307 — 1956 — „ Ležišno ulje, vrlo teško (L 140)

da izvrše ispravke oznaka kako je u navedenim rešenjima dato.

objavljeni jugoslovenski standardi

Službeni list SFRJ br. 18/73 od 5. IV 1973.

JUS M.B0.046 — Elastične veze vijcima: 1973	Metrički navoj sa velikim zazorom. Nazivne mere i granične mere	10.—
JUS M.B1.020 — „ 1973	Slepe rupe sa navojem, za svorne vijke za uvrtnanje	10.—
JUS M.B1.031 — „ 1973	Definicija. Pregled. Osnovne mere	32.—
JUS M.B1.265 — „ 1973	Svorni vijci sa suženim stablom, srednje klase izrade. Krupan navoj sa velikim zazorom	17.—
JUS M.B1.266 — „ 1973	Svorni vijci sa suženim stablom, srednje klase izrade. Fini navoj sa velikim zazorom	17.—
JUS M.B1.267 — „ 1973	Svorni vijci za uvrtnanje, sa suženim stablom, srednje klase izrade. Krupan navoj sa velikim zazorom	17.—
JUS M.B1.268 — „ 1973	Svorni vijci za uvrtnanje, sa suženim stablom, srednje klase izrade. Fini navoj sa velikim zazorom	14.—
JUS M.B1.615 — „ 1973	Šestougaone navrtke s vencem, srednje klase izrade. Metrički krupan navoj	14.—
JUS M.B1.616 — „ 1973	Šestougaone navrtke s vencem, srednje klase izrade. Metrički fini navoj	14.—
JUS M.B1.655 — „ 1973	Zatvorene navrtke, visoke, srednje klase izrade. Metrički krupan navoj	14.—
JUS M.B1.656 — „ 1973	Zatvorene navrtke, visoke, srednje klase izrade. Metrički fini navoj	14.—
JUS M.B2.154 — „ 1973	Elastične podložne čaure. Oblik i mere	14.—
JUS H.Z2.100 — Tečnost za hidraulične prenosne mehanizme sistema za kočenje 1973	motornih vozila	23.—
JUS B.H2.220 — Tečna goriva. Motorni benzini		14.—
JUS B.H3.230 — Ulja za podmazivanje. Cirkulaciona ulja		14.—
JUS B.H3.306 — Mineralna ulja 1973	Ulja za mehaničke prenosnike motornih vozila (Tip MP4)	17.—
JUS B.H3.307 — „ 1973	Ulja za mehaničke prenosnike motornih vozila (Tip MP5)	17.—
JUS B.H3.319 — „ 1973	Ulja za podmazivanje zatvorenih zupčastih prenosnika	14.—
JUS H.D3.150 — Detonatorske (rudarske) kapisle. Tehnički uslovi za izradu i ispo- 1973	ruku	20.—
JUS K.D3.300 — Spiralni proširivači od brzoreznog čelika, sa valjkastom drškom 1973		14.—
JUS K.D3.301 — Spiralni proširivači od brzoreznog čelika, sa Morze-koničnom 1973	drškom	17.—
JUS K.D3.302 — Spiralni upuštači sa Morze-koničnom drškom, za zakovice sa upušte- 1973	nom glavom	10.—
JUS K.D3.310 — Čeoni upuštači sa čvrstom vođicom i valjkastom drškom		14.—
JUS K.D3.311 — Čeoni upuštači sa izmenljivom vođicom i Morze-koničnom drškom 1973		10.—

JUS K.D3.312 — Konični upuštači 90°, sa čvrstom vođicom i valjkastom drškom 1973	10.—
JUS K.D3.313 — Konični upuštači 90°, sa izmenljivom vođicom i Morze-koničnom 1973 drškom	10.—
JUS K.D3.314 — Izmenljive vođice za upuštače	10.—
JUS K.D3.321 — Konični upuštači 60°	10.—
JUS K.D3.323 — Konični upuštači 90°	10.—
JUS K.D3.326 — Konični upuštači 120°	10.—
JUS K.D3.340 — Nasadni proširivači od brzoreznog čelika	17.—
JUS K.D3.342 — Nasadni upuštači sa pločicama od tvrdog metala	14.—
JUS M.B6.050 — Cevne prirubnice 1973 Prirubnice od sivog liva, prilivene, NP=2,5 kp/cm ²	14.—
JUS M.B6.051 — „ Prirubnice od sivog liva, prilivene, NP=6 kp/cm ²	14.—
JUS M.B6.052 — „ Prirubnice od sivog liva, prilivene, NP=10 kp/cm ²	14.—
JUS M.B6.053 — „ Prirubnice od sivog liva, prilivene, NP=16 kp/cm ²	14.—
JUS M.B6.054 — „ Prirubnice od sivog liva, prilivene, NP=25 kp/cm ²	10.—
JUS M.B6.055 — „ Prirubnice od sivog liva, prilivene, NP=40 kp/cm ²	10.—
JUS M.B6.058 — „ Prirubnice od bronzе, prilivene, NP=6 kp/cm ²	10.—
JUS M.B6.059 — „ Prirubnice od bronzе, prilivene, NP=10 kp/cm ²	14.—
JUS M.B6.060 — Cevne prirubnice 1973 Prirubnice od bronzе, prilivene, NP=16 kp/cm ²	10.—
JUS M.B6.061 — „ Prirubnice od bronzе, prilivene, NP=25 kp/cm ²	10.—
JUS M.B6.064 — „ Prirubnice od čeličnog liva, prilivene, NP=16 kp/cm ²	14.—
JUS M.B6.065 — „ Prirubnice od čeličnog liva, prilivene, NP=25 kp/cm ²	14.—
JUS M.B6.066 — „ Prirubnice od čeličnog liva, prilivene, NP=40 kp/cm ²	14.—
JUS M.B6.067 — „ Prirubnice od čeličnog liva, prilivene, NP=64 kp/cm ²	14.—
JUS M.B6.068 — „ Prirubnice od čeličnog liva, prilivene, NP=100 kp/cm ²	10.—
JUS M.B6.069 — „ Prirubnice od čeličnog liva, prilivene, NP=160 kp/cm ²	10.—
JUS M.B6.070 — „ Prirubnice od čeličnog liva, prilivene, NP=250 kp/cm ²	10.—
JUS M.B6.071 — „ Prirubnice od čeličnog liva, prilivene, NP=320 kp/cm ²	10.—
JUS M.B6.072 — „ Prirubnice od čeličnog liva, prilivene, NP=400 kp/cm ²	10.—

JUS M.B6.180 —	„ Čelične prirubnice, ravne, NP=6 kp/cm ²	14.—
1973		
JUS M.B6.181 —	„ Čelične prirubnice, ravne, NP=10 kp/cm ²	10.—
1973		
JUS M.B6.182 —	„ Čelične prirubnice, ravne, NP=16 kp/cm ²	14.—
1973		
JUS M.B6.190 —	„ Čelične prirubnice, slepe, NP=6 kp/cm ²	14.—
1973		
JUS M.B6.191 —	„ Čelične prirubnice, slepe, NP=10 kp/cm ²	14.—
1973		
JUS M.B6.192 —	„ Čelične prirubnice, slepe, NP=16 kp/cm ²	14.—
1973		
JUS M.B6.193 —	„ Čelične prirubnice, slepe, NP=25 kp/cm ²	14.—
1973		
JUS M.B6.194 —	„ Čelične prirubnice, slepe, NP=40 kp/cm ²	14.—
1973		
JUS M.B6.200 —	„ Čelične prirubnice, slepo-prolazne NP=6 kp/cm ²	10.—
1973		
JUS M.B6.201 —	„ Čelične prirubnice, slepo-prolazne, NP=10 kp/cm ²	10.—
1973		
JUS M.B6.202 —	„ Čelične prirubnice, slepo-prolazne, NP=16 kp/cm ²	10.—
1973		
JUS Z.B1.007 —	Sredstva i oprema lične zaštite na radu. CO-filtrirajući — samospa- silac. Uslovi kvaliteta i metode ispitivanja	14.—
1973		

Navedeni standardi obavezni su i stupaju na snagu 1. jula 1973. godine.

JUS N.M1.006 —	Električne mašine za domaćinstvo. Merenje strujnih staza i vazdu- šnih razmaka	20.—
1973		
JUS N.M1.200 —	Elektrotermičke naprave: 1973 Naprave za sušenje rublja. Dopunski tehnički uslovi.....	10.—
JUS N.M1.205 —	„ Naprave za sušenje rublja. Dopunska ispitivanja.....	14.—
1973		
JUS N.M2.060 —	Naprave sa elektromotorima 1973 Električni satovi. Dopunski tehnički uslovi	10.—
JUS N.M2.065 —	„ Električni satovi. Dopunska ispitivanja	10.—
1973		
JUS N.M2.080 —	„ Kuhinjske mašine. Dopunski tehnički uslovi.....	23.—
1973		
JUS N.M2.085 —	„ Kuhinjske mašine. Dopunska ispitivanja	14.—
1973		
JUS N.M2.160 —	„ Naprave za masažu. Dopunski tehnički uslovi	10.—
1973		
JUS N.M2.165 —	„ Naprave za masažu. Dopunska ispitivanja	10.—
1973		
JUS N.M2.190 —	„ Mlinovi za kafu. Dopunski tehnički uslovi	10.—
1973		
JUS N.M2.195 —	„ Mlinovi za kafu. Dopunska ispitivanja	10.—
1973		

Navedeni standardi obavezni su i stupaju na snagu 1. januara 1974. godine.

informacije ISO

U 1947. godini osnovana je Međunarodna organizacija za standardizaciju (ISO).

ISO je preduzeo mere da u nekim oblastima uskladi

Prva velika mera koju je preduzeo ISO bila je uskladenost jedinica mere. Ovo je bilo posebno važno za trgovinu i industriju, jer su različiti sistemi jedinica stvarali velike probleme. ISO je uskladio jedinice mere sa Međunarodnim sistemom jedinica (SI).

U skladu sa svojim ciljevima, ISO je preduzeo i druge mere da uskladi i druge oblasti. Ovo uključuje standardizaciju sistema jedinica, standardizaciju sistema simbola i standardizaciju sistema oznaka.

Engleski	francuski	španski
italijanski	portugalski	arapski
perzijski	ruski	poljski
norveški	čehoslovački	srpski
afrički	indijski	japanski

međunarodna standardizacija

informacije ISO

U ovoj rubrici objavljuju se stručne i druge informacije iz informativnog biltena Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO)

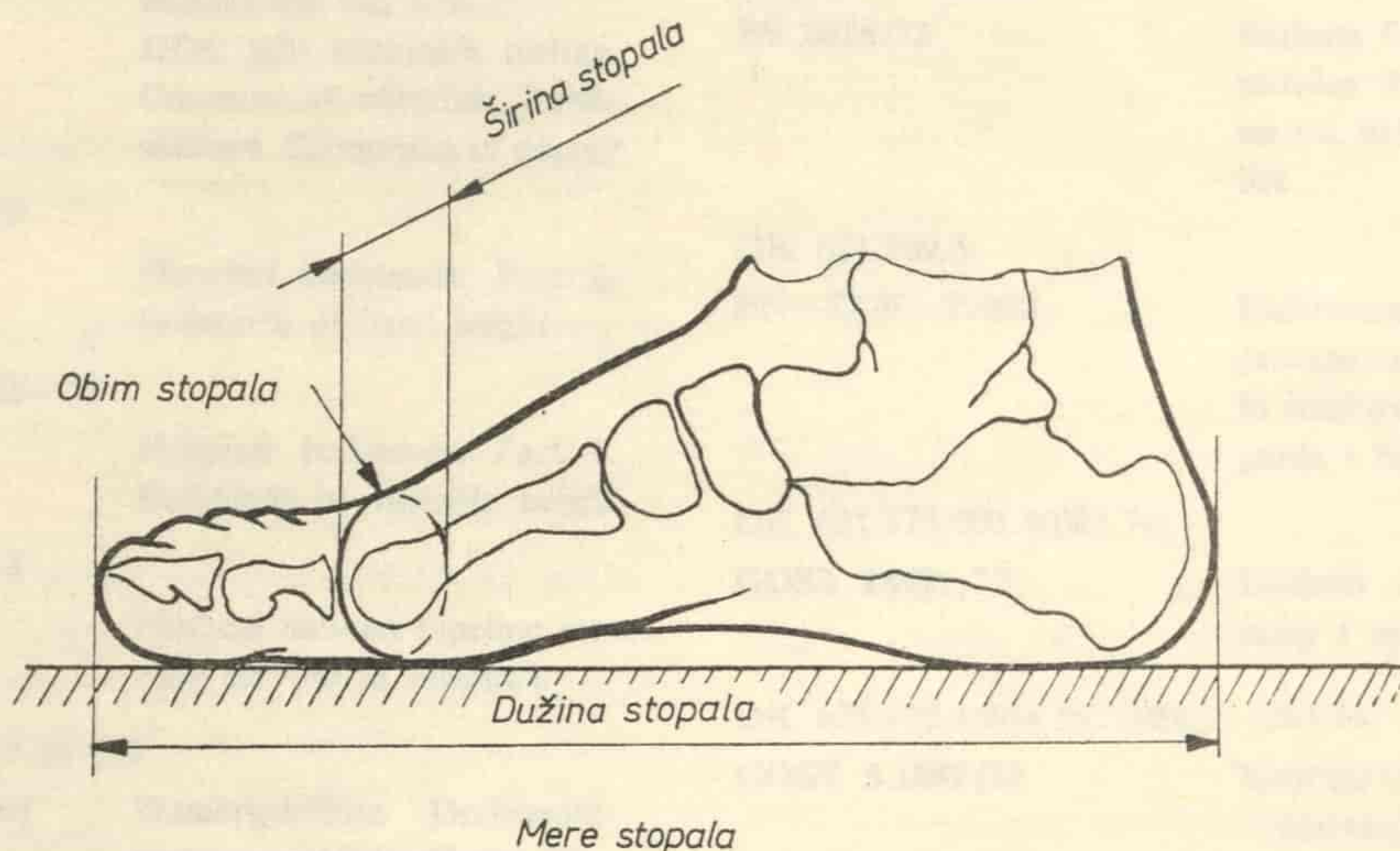
ISO je preduzeo mere da učini kraj u neskladu oznaka veličine obuće

Prvi važniji korak ka postavljanju jedinstvenog sistema svetskih razmera za oznake veličine obuće preuzeo je ISO objavljivanjem novog međunarodnog standarda. Dokument ISO 2816, propisuje osnovne karakteristike sistema za oznake veličina obuće poznatog pod nazivom »Mondapoint«.

Predviđa se da će se budući ISO standardi baviti ovakvim kompleksnim pitanjima kao što su intervali veličina i šifra za oznake širina, u cilju ostvarenja i uvođenja jedinstvenih oznaka koje treba da zamene postojeće sisteme.

Britanski sistem, mera ječmenog zrna, uveden je od 17. stoleća, čija je osnova za oznaku veličine intervala jedna trećina inča (8 mm). Dečja obuća raste do broja 13 1/2 i zatim tamo samovoljno se menja u veličinu broj 1 za odrasle.

Američke oznake veličine ženske obuće su obično za 1, 1/2 broj veće od britanskih — žena koja nosi britansku obuću broj 5 ustanoviće da je ekvivalentna veličina uvezene obuće iz SAD-a veličine broj 6 1/2. Međutim, za mušku obuću američki broj je samo sa pola broja veći. S druge strane, u evropskim zemljama se koristi pariski sistem mera oznake veličina,

Sada se u pojedinim zemljama koristi bezbroj sistema za oznaku veličine obuće, te, sa proširenjem međunarodne trgovine i porastom međunarodnog turizma, neusklađenost oznaka veličina dovodi do nesuglasica usled protivrečnosti sistema i ona postaje sve aktuelnija.

Rad je započet od strane ISO/TC 137, Komiteta međunarodnih stručnjaka, ISO 2816 se temelji na sistemu prvobitno izrađenom od strane predstavnika Evropskog komiteta obuće. Ovaj sistem je već zvanično prihvaćen od strane 19 zemalja i to:

Belgije	Indije	Švajcarske
Bugarske	Irana	Tajlanda
Čilea	Izraela	Turske
Čehoslovačke	Poljske	Velike Britanije
Francuske	Portugalije	SSSR-a
Savezne Nemačke	Rumunije	
Mađarske	Švedske	

čija je osnova veličina intervala od dve trećine santimetra. Mondapoint oznaka veličine sastoji se iz dva broja: npr. 240/95. Prvi broj je broj veličine; on označava dužinu stopala koja odgovara merama obuće u mm. Drugi broj je indeks širine; on je obeležje obima metatarsofalangalnog zgloba koji odgovara stopalu, izražen u procentu dužine stopala. S obzirom da 95 procenata od 240 iznosi 228, obući označenoj brojem 240/95 odgovara dužina stopala 240 mm i obim metatarsofalangalnog zgloba 228 mm. Može se predvideti da će osnovne mere, eventualno, biti prevedene u jednostavan sistem brojeva koji se lako pamte i koji bi bili poznati i uvedeni u Londonu, Parizu, Santjagu, Moskvi ili Bangkoku. Radi prednjeg, u međunarodnom standardu ne sme biti dvosmislenosti.

Stoga je termin »dužina stopala« definisan kao:

Horizontalni razmak između vertikalna koje dodiruju kraj prsta koji najviše strči i dela pete koji najviše

štrči, merene u stojećem položaju (masa tela raspodeljena na oba stopala) i obučenog stopala u čarapu koja odgovara tipu čizama ili cipela.

Na sličan način je termin »obim stopala« definisan kao:

Dužina obima izmerenog stopala, merena pomoću savitljive trake, ni previše labavo ni previše stegnuto, na zglobu između prvog i petog metatarsala sa članom prvog i petog prsta (metatarsofalangalni zglob), pod uslovima identičnim sa prethodno navedenim koji se koriste za merenje dužine obuće.

Vodeći princip za neki međunarodni standard je da ne deluje kao tesan omotač, koji ometa dizajnere ili proizvođače obuće.

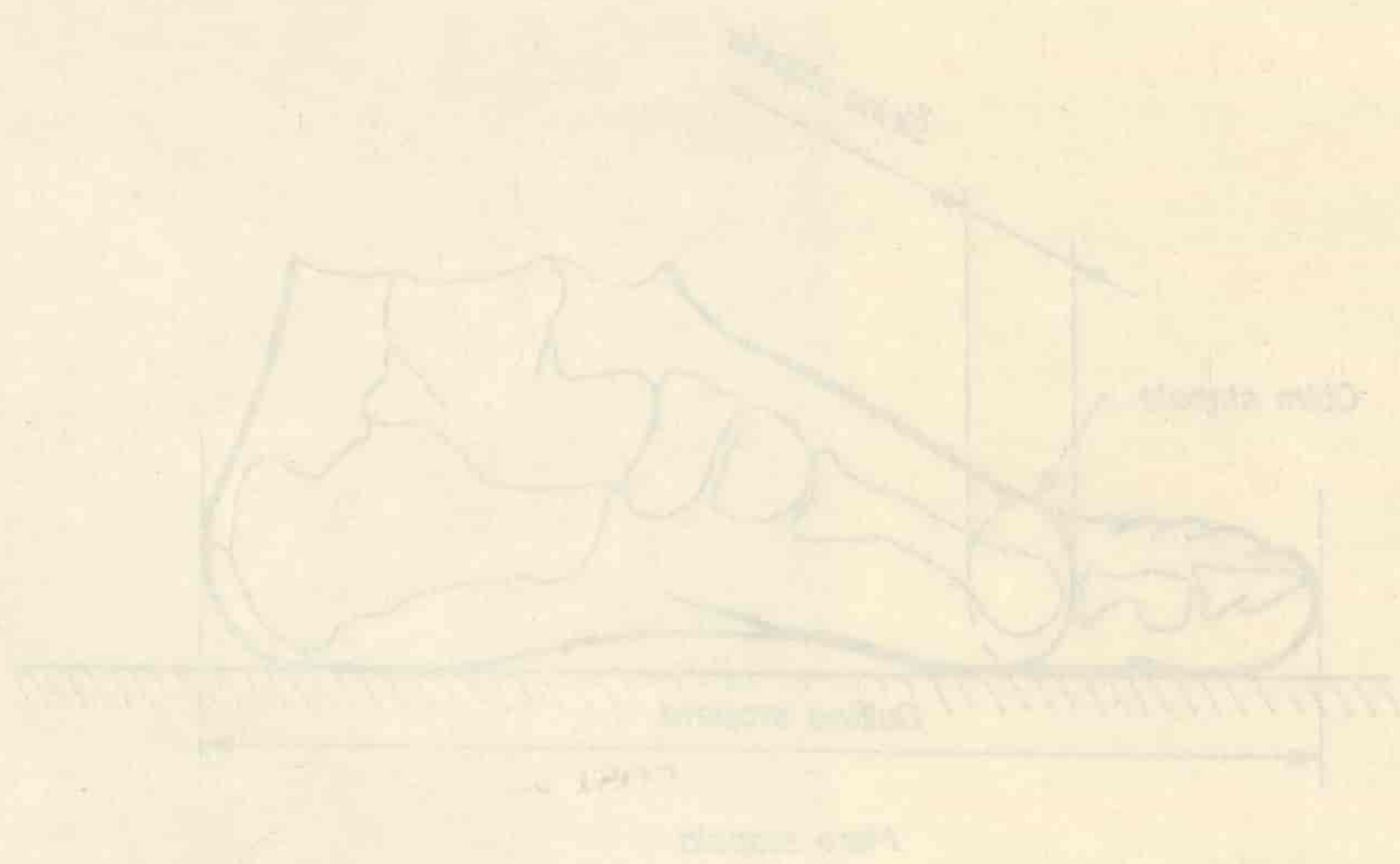
Ne može se uopšte prikazati koliko je težak problem mera obuće. Odgovarajući sistem oznaka veličine obuće, ne zasiva se samo na dužini, već i na širini obuće, ili još tačnije, na obimu merenom u korenu prstiju. Područje obima zgloba

je iznenađujuće veliko; stopalo dužine 240 mm, na primer može da ima obim zgloba 190 mm do 290 mm. Stoga postoje granice za područje oznaka veličine, te obične trgovine mogu računati sa zalihom, a kupci sa stopalom neobičnih veličina moraju računati na to da mogu nabaviti obuću u specijalnim radnjama.

Mada se ne može očekivati od sistema oznaka veličina da će otkloniti potpuno potrebu podešavanja, odrastao čovek koji zna mere veličine stopala moći će tražiti potrebnu oznaku i veličinu ma gde se nalazio u svetu. Jedinstven međunarodni standard može dobrim delom da otkloni smetnje koje imaju proizvođači, trgovina i kupci.

Iz ovog proizilaze i druge prednosti kao što su smanjenje zalih i proširenje međunarodnog tržišta obućom sa svim ekonomskim posledicama koje iz toga proističu.

ISO News Service (22. maj 1973)

U ovom radu... (faint, mostly illegible text in the bottom left column)

U ovom radu... (faint, mostly illegible text in the bottom right column)

Table with 3 columns and 10 rows, containing names in different languages. The text is very faint and difficult to read.

pregled primljenih važnijih inostranih standarda

Ova rubrika obuhvata pregled važnijih inostranih standarda primljenih u standardoteci Jugoslovenskog zavoda za standardizaciju. Stručnjaci, zainteresovane ustanove i preduzeća mogu da koriste ove standarde u samoj standardoteci Zavoda ili da izvrše nabavku. Za sva obaveštenja obratiti se Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju — Standardoteka, Beograd, Cara Uroša br. 54.

- a) BS — Velika Britanija
- b) DIN — Savezna Republika Nemačka
- c) GOST — SSSR
- d) PN — Poljska

DK 025.45:620 BS 1000/620/:1973	Universal Decimal Classification. English full edition. Fourth international edition. FID publication no. 179. UDC 620 Materials testing. Commercial materials. Power stations, Economics of energy	DK 621.32.032.32 PN 72/E—77021	Promienniki elektryczne rurkowe. Żarniki o metalowym płaszczu promieniującym
DK 615.478.26:684.422 BS 4886: Part 2/73	Hospital bedsteads. Part 2. Bedsteads of fixed height	DK 621.327.032.4 BS 2818/73	Ballasts for the operation of tubular fluorescent lamps on a.c. 50 Hz and 60 Hz supplies
DK 615.478.26:684.422—53 BS 4886: Part 1/73	Hospital bedsteads. Part 1. Bedsteads of variable height	DK 621.369.5 PN—72/E—77002	Elektryczne przyrządy grzejne powszechnego użytku. Grzałki nurkowe. Wspólne wymagania i badania
DK 615.478.76:621.643 BS 4957/73	Medical vacuum pipeline services for use in hospitals	DK 621.375:001.4(083.74) GOST 18421/73	Usiliteli operacionnye. Terminy i opredeleniya
DK 621.313.333.2—213.34:622 DIN 42 669/73 Entwurf	Wassergekühlte Drehstrommotoren mit Käfigläufer, Bauform B3, B5 für Bergbau unter Tage. Anbaumasse und Zuordnung der Leistungen bei Ausführung in Zündschutzart (Sch) d	DK 621.375.4:658.562 (088.7) (083.74) GOST 5.1887/73	Usiliteli UI—16A i UR—16A. Trebovaniya k kachestvu attestovannoj produkcii
DK 621. 314.222 PN—71/E—06552	Przekładniki prądowe. Ogólne wymagania i badania	DK 621.38.03—192 BS 4200: Part 7/73	Guide on the reliability of electronic equipment and parts used therein. Part 7. The inclusion of reliability clauses in specifications for components (or parts) for electronic equipment
DK 621.314.222.8 PN—71/E—06551	Przekładniki napięciowe. Ogólne wymagania i badania	DK 621.382:001.4 PN—72/T—01600	Mikroukłady scalone. Nazwy i określenia. Pojęcia podstawowe
DK 621.316.54.027.2 DIN EN 50 001/73	Niederspannungs-Schaltgeräte. Abmessungen. Allgemeine Regeln	DK 621.382.3:658.562 (088.7) (083.74) GOST 5.1901/73	Tranzistory tipov P210B P210V dlya ustrojstv širokogo primeneniya. Trebovaniya k kachestvu attestovannoj produkcii
DIN EN 50 002/73	Niederspannungs-Schaltgeräte. Abmessungen. Befestigungslöcher von Hilfschützen		

- DK 621.431.73—222 (083.74)
GOST 10806/73 Dvigateli motociklov, motorollerov, mopedov i motorosipedov. Ryad nominal'nyh razmerov diametrov cilindrov
- DK 621.574.001.4
PN—72/M—04600 Przemysłowe sprężarkowe urządzenia chłodnicze. Metody badań
- DK.621.642.16—034.71:621.798.133:663.41
DIN 6647/73 Entwurf Packmittel. Bierfässer zylindrisch
- DK 621.643.414:621.882.082.22
BS 2779/73 Pipe threads where pressure-tight joints are not made on the threads
- DK 621.643.414:62—82
PN—72/M—73125 Napędy i sterowania hydrauliczne. Łączniki rurowe gwintowe. Ogólne wymagania i badania
- DK 621.792.3:620.172
DIN 53 289/73 Entw. Prüfung von Metallklebstoffen und Metallklebungen. Rollenschälversuch
- DK 621.792.3:620.172:539.43
DIN 53 283/73 Entw. Prüfung von Metallklebstoffen und Metallklebungen. Bestimmung der Bindefestigkeit von einschnittig überlappten Klebungen im Zugversuch
- DK 621.798.151—036.5/.8:620.172.24
DIN 55 445 B1. 2/73 Entw. Verpackungsprüfung. Prüfung von Nähten an Säcken. Bestimmung der Bruchstandzeit von Nähten an Kunststoffsäcken
- DK 621.866.1—82 (083.74)
GOST 18497/73 Domkraty garazhnye gidravlicheskie. Osnovnye parametry
- DK 621.879.45 (083.74)
GOST 18444/73 Zemsnyaryady meliorativnye
- DK 621.882.1/.3:620.113
DIN 267 B1.101/73 Entw. Mechanische Verbindungselemente. Technische Lieferbedingungen. Annahmeprüfung
- DK 621.882.4.001.33
PN—72/M—82060 Części złączne. Podkładki metalowe. Podział i oznaczenie
- DK 621.882.6:625.143.5 (083.74)
GOST 8144/73 Bolty putevye dlya skrepeniya. Rel'sov uzkoj kolei
- DK 621.886.1
DIN 1158/73 Hakenstifte
DIN 1160/73 Breitkopfstifte. Rohr-, Dachpapp-, Schiefer- und Gipsdielestifte
- DK 621.886.1:621.744.07
DIN 1163/73 Formerstifte
- DK 621.886.2
DIN 1151/73 Drahtstifte rund. Flachkopf. Senkkopf
DIN 1152/73 Drahtstifte rund. Stauchkopf
- DK 621.886.2:691.88
DIN 1144/73 Leichtbauplatten-Stifte
- DK 621.886.2:698.16
DIN 1157/73 Tapeziererstifte
- DK 621.886.3
DIN 1159/73 Schlaufen mit einseitig geschnittener Spitze
- DK 621.924.9.023:620.178.1
DIN 50 311/73 Prüfung von Strahlmitteln. Härteprüfung metallischer Strahlmittel
- DK 621.951.47—034.14
DIN 334/73 Entw. Kegelsenker 60° aus Schnellarbeitsstahl
DIN 335/73 Entw. Kegelsenker 90° aus Schnellarbeitsstahl
DIN 347/73 Entw. Kegelsenker 120° aus Schnellarbeitsstahl
- DK 621.96:001.4
DIN 9870/B1. 1/73 Entw. Begriffe der Stanztechnik. Fertigungsverfahren und Werkzeuge Allgemeine Begriffe und alphabetische Übersicht
- DK 621.961.02
DIN 9844/73 Entw. Runde Schneidstempel mit zylindrischem Kopf bis 16 mm Schneiddurchmesser
- DK 621.993.1—229.2
PN—72/M—60225 Przyrządy i uchwyty. Przedłużacze do gwintowników
- DK 622.005:621.315.687.3/6
BS 542/73 Cable glands and sealing boxes for association with apparatus for use at mines and quarries

- DK 622.273.217.3:622.648
PN-72/G-44061 Rurociągi stalowe i stalowo-ceramiczne do podszki hydraulicznej. Łączniki kołnierzone
- DK 624.014.25:621.791:621.753.1
DIN 8570/B1. 3/73 Entw. Freimasstoleranzen. From- und Lagetoleranzen für Schweisskonstruktionen
- DK 624.042:621.86/87
PN-72/B-02013 Obciążenie w obliczeniach statycznych. Obciążenie torów jezdnych urządzeniami dźwigowo-transportowymi podwieszonymi
- DK 624.155.15:669.14.462.3
PN-72/M-47063 Kafary do formowania pali w gruncie. Rury obsadowe
- DK 625.08:691.322
PN-72/M-48050 Suszarki kruszywa. Ogólne wymagania i badania
- DK 625.2.012.5
DIN 1556/73 Rohe Radreifen für Schienenfahrzeuge.
Industriebahn Breite 108, 118, 128 und 133 mm. Rohrmasse
- DK 629.1.037.1
PN-72/W-33000 Śruby napędowe okrętowe. Wymagania i badania
- DK 629.11.012.332.2:629.113/.118
DIN 74 361/B1. 3/73 Entw. Scheibenräder für Kraftfahrzeuge und Anhänger. Anschlussmasse für Mittenzentrierung
- DK 629.11.012.55:629.114.2:625.08
DIN 7799/B1. 2/73 Entw. Reifen für Strassenbaumaschinen und Zugmaschinen (Tractor Grader). Breitreifen in Diagonalbauart
- DK 629.111.312
PN-72/M-78111 Wózki jezdniowe ręczne taczkowe dwukołowe
- DK 629.113.066:628.944:628.947.22
PN-72/S-73038 Pojazdy samochodowe. Przenośna lampa ostrzegawcza. Wymagania świetlne i badania
- DK 629.114.3/4:621.869.888
DIN 70 014/B1. 1/73 Entw. Fahrzeuge für den Transport von Wechselbehältern. Anschlussmasse
- DK 629.12.014.21
PN-72/W-83033 Ściągacze śrubowe okrętowe
- DK 629.12.014.24 (083.74)
GOST 11264/73 Planki kipovye
- DK 637.127.6:66.067.1
BS 4938/73 The rapid determination of sediment in milk by filtration
- DK 655.24
PN-72/P-55105 Pisma drukarskie. Karta wzorów
- DK 655.255
PN-72/P-55036 Znaki korektorskie i wykonywanie korekty drukarskiej
- DK 661.833'542
PN-72/C-84122 Podsiarczyn sodowy bezwodny techniczny
- DK 662.642.662.66:662.813:662.814:662.741/742:543.822
PN-72/G-04512 Paliwa stałe. Oznaczanie zawartości popiołu metodą spalania
- DK 662.749.001.4:549.652.1
PN-72/C-97075 Produkty węglpochodne. Oznaczanie zawartości naftalenu czystego
- DK 662.749.363.4:674.048
BS 144/73 Coal tar creosote for the preservation of timber
- DK 662.75:665.753.2:620.1:535.65
DIN 51 411/73 Prüfung flüssiger Mineralöl-Kohlenwasserstoffe. Bestimmung der Saybolt-Farbzahl
- DK 662.812:620.17/083.74)
GOST 18132/72 Brikety i polubrikety torfyanye. Metod opredeleniya mehanicheskoy prochnosti
- DK 663.14
PN-72/A-79002 Drożdże piekarskie prasowane
- DK 663.252:658.562 (088.7) (083.74)
GOST 5.1883/73 Vina vinogradnye marochnye desertnye (Kirgiz. SSR). Trebovaniya k kachestvu attestovannoj produktsii
- GOST 5.1884/73 Vina vinogradnye marochnye desertnye (Kazakh. SSR). Trebovaniya k kachestvu attestovannoj produktsii
- DK 663.951.8 (083.74)
GOST 3716/73 Chaj zelenyj bajkhovyy nerasfasovannyj
- GOST 1937/73 Chaj chernyj bajkhovyy nerasfasovannyj
- GOST 1939/73 Chaj zelenyj bajkhovyy rasfasovannyj

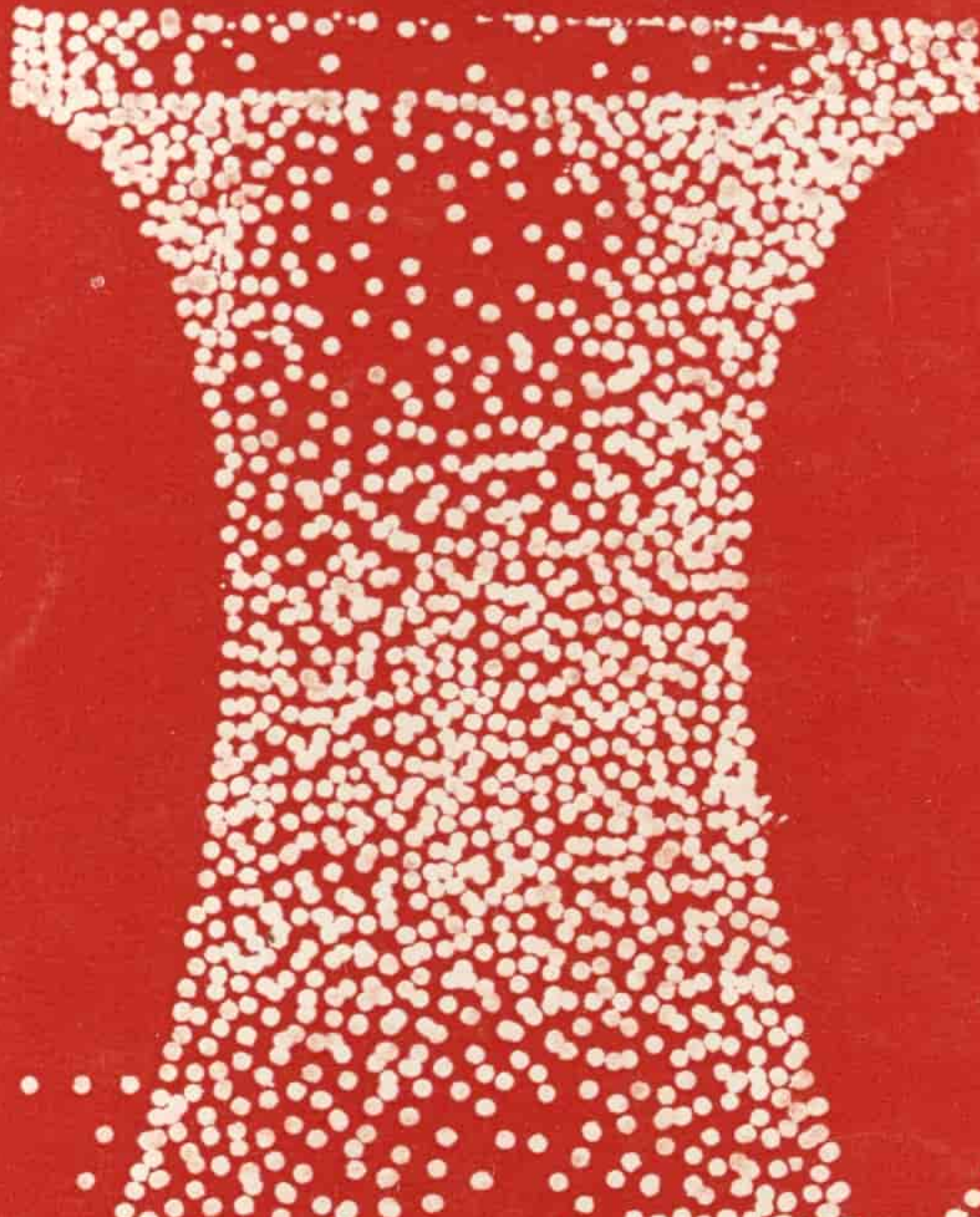
- DK 664.951(083.74)
GOST 18423/73 Konservy. Kal'mar natural'nyj
- DK 665.521.8.001.4 (083.74)
GOST 11504/73 Bitumy neftyanye. Metod opredeleniya kolichestva isparivshegosya razzhizhitelya iz zhidkikh bitumov
- GOST 11501/73** Bitumy neftyanye. Metod opredeleniya glubiny pronikaniya igly
- DK 665.765:621.892:620.1:532.13
DIN 51 382/73 Prüfung von Schmierstoffen. Bestimmung der Scherstabilität von Schmierölen mit polymeren Zusätzen. Verfahren mit Dieseleinspritzdüse. Relativer Viskositätsabfall durch Scherung
- DK 666.1.031.7:001.4 (083.74)
GOST 18494/73 Oborudovanie dlya stekol'nogo proizvodstva. Pitateli dlya stekloformuyushchikh mašin. Terminy i opredeleniya
- DK 666.763.2:658.562 (088.7) (083.74)
GOST 5.1854/73 Fil'try ognepornye shamotnye marki SHF. Trebovaniya k kachestvu attestovanoj produkcii
- DK 672.713:642.732.22
PN—72/M—77950 Noże. Ogólne wymagania i badania
- DK 674.048:662.749.363.4
BS 913/73 Wood preservation by means of pressure creosoting
- DK 674.817—41:620.171.33
DIN 52 351/73 Entw. Prüfung von Holzfaserplatten. Bestimmung des Feuchtigkeitsgehaltes, der Wasseraufnahme und der Dickenquellung
- DK 677.04 (083.74)
GOST 10457/73 Veshchestva tekstil'no-vspomogatel'nye. Glikazin
- DK 678.5/.8:620.178.322.3
DIN 53 440/B1. 1/73 Prüfung von Kunststoffen und von schwingungsgedämpften geschichteten Systemen. Biegeschwingsversuch. Allgemeine Grundlagen zur
- Bestimmung der dynamischen. Eigenschaften stab- oder streifenförmiger Probekörper
- DIN 53 440/B1. 2/73** Prüfung von Kunststoffen und von schwingungsgedämpften geschichteten Systemen. Biegeschwingsversuch. Bestimmung des komplexen Elastizitätsmoduls
- DIN 53 440/B1. 3/73** Prüfung von Kunststoffen und von schwingungsgedämpften geschichteten Systemen. Biegeschwingsversuch. Bestimmung von Kenngrößen schwingungsgedämpfter. Mehrschichtsysteme
- DK 678.743.22:620.168.32
PN—72/C—89291 Polichlorek winylu. Analiza sitowa na mokro
- DK 681.11.033.12:681.114
DIN 8242/B1. 2/73 Entw. Zifferblätter für Kleinuhren. Wölbungshöhen
- DK 681.3.042:003.62
DIN 66 213/73 Entw. Graphische Darstellung der Steuerzeichen des 7-Bit-Code
- DK 681.327.63
DIN 66 205/B1. 1/73 Sechsplattenstapel für magnetische Datenspeicherung. Mechanische Eigenschaften
- DIN 66 205/B1. 2/73** Sechsplattenstapel für magnetische Datenspeicherung. Elektromagnetische Eigenschaften
- DK 681.327.64
DIN 66 017/73 Entw. Schreibring für Magnetbänder zur Speicherung digitaler Daten
- DK 681.327.64:621.798.11
DIN 66 012/73 Entw. Spulen für Magnetbänder zur Speicherung digitaler Daten
- DK 681.327.64:681.3.07:001.4
DIN 66 010/73 Magnetbandtechnik für Informationsverarbeitung. Begriffe
- DK 681.4.051.4—113:658.562 (088.7) (083.74)
GOST 5.1879/73 Stanok poluavtomaticheskij centrirovocnyj modeli TSS-50. Trebovaniya k kachestvu attestovanoj produkcii

- DK 681.4.052.1:658.562 (088.7) (083.74)
GOST 5.1878/73 Stanok shlifoval'no-poliroval'nyj shestishpindel'nyj modeli 6SHP-100 M. Trebovaniya k kachestvu attestovannoj produktsii
- DK 681.42.001.4:535.316.001.4:666.227.3
PN—72/Z—53094 Szkła okularowe astygmatyczne bezbarwne. Wymagania i badania
- DK 681.612:651.2:003.62
DIN 2130/73 Entw. Schreibmaschinen. Funktionssymbole
- DK 683.33.071.2:625.2
DIN 1585/73 Entw. Bügelgriffe für Schienenfahrzeuge
- DK 683.945:696.485
PN—72/M—40301 Gazowe grzejniki wody przepływowej. Ogólne wymagania i badania
- DK 684.44.041:658.562 (088.7) (083.74)
GOST 5.1020/73 Mebel' bytovaya. Stol obedennyj razdvizhnoj Trebovaniya k kachestvu attestovannoj produktsii
- DK 687.1
PN—73/P—84504 Wyroby konfekcyjne. Wielkości odzieży
- DK 687.157:687.112
DIN 61 511/73 Zweiteilige Berufsanzüge für Herren. Spezialausführung
- DK 687.254.81
PN—72/P—04882 Metody badań wyrobów włókienniczych. Wyroby pończosnicze. Wyznaczanie wymiarów
- DK 687.254.81:658.562
PN—72/P—06729 Wyroby pończosnicze z przędz kędzierzawionych. Stopnie jakości
- DK 69.022:69.025:620.1:536.21
DIN 52 611/B1. 2/73 Entw. Wärmeschutztechnische Prüfungen. Bestimmung des Wärmedurchlasswiderstandes von Wänden und Decken. Wärmedurchlasswiderstand für die Anwendung im Bauwesen
- DK 69.057.7:667.661.2
PN—72/M—47185 Agregaty malarskie. Ogólne wymagania i badania
- DK 691—037.5:699.84/.86:620.1:531.755.1
DIN 52 275/73 Entw. Prüfung von Mineralfaser-Dämmstoffen. Bestimmung der linearen Abmessungen und der Rohdichte
- DK 693.1/.2:351.785
DIN 1053/73 Entw. Mauerwerk. Berechnung und Ausführung
- DK 696.142.2 (083.74)
GOST 18405/73 Vanny moechnye. Tipy. Osnovnye parametry i razmery

JUS

objavlje
jugosk
stand

anotac
predk
jugos
stan

sistema doz
ktričnu opren
nu reviziju i
kao i postupl
V. Kvalkovs
IEC, opisuj
upi tom važn

matralo da raz
nje tek kada se prekoraci
eratura tako da ispitivanja,
i izdržljivost na različitim
obavljati samo na po
rastuća kompleksnost
opreme, koja zahteva još
njihovih sastavnih delova,
dovodi u toku poslednjih go
zvrše zamašna istraživanja
iti faktori koji utiču na pouz

- Predlog br. 10518 Klešta polu
- Predlog br. 10519 Klešta za postupci ispitivanja i kontrole;
- Predlog br. 10520 Klešta za parametri i razmera; konstrukcija i raz
- Predlog br. 10521 Klešta žu;
- 10522 Klešta

u našoj zemlji
u celom svetu

standarda od
Pri izradi normativa
standardizaciji u oblasti žele
nizacije za standardizaciju IS
preko svojih predstavni
dostigli visok stepen
pa uskoro treba očeki
Na osnovu ISO sta
JUS standardi koji nedosta
usaglasiti odnosno
i mang